

MUSIqI

Metodik vəsait

3

LAYIHƏ

NƏRGİZ RƏCƏBOVA
ŞƏHLA QULİYEVƏ
ZƏMFİRƏ ƏLİYEVƏ

Ümumi təhsil müəssisələrinin **3**-cü sinfi üçün

MUSİQİ

fənni üzrə dərsliyin

METODİK VƏSAİTİ

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
info@eastwest.az və **derslik@edu.gov.az**
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

ŞƏRQ-QƏRB

LAYIHƏ

MÜNDƏRİCAT

<i>Giriş</i>	3
<i>Kiçik summativ qiymətləndirməyə aid tapşırıqlar (I bölmə)</i>	10
<i>3-cü sinif Musiqi fənni üzrə məzmun standartları</i>	11
<i>Məzmun standartları və fənlərarası integrasiya cədvəli</i>	12
<i>Tədris proqramının illik planlaşdırma cədvəli</i>	14
<i>Dərslərin gündəlik planlaşdırılması</i>	
I bölmə. Bayram musiqisi	16
1. Musiqi Günü	17
2. Sülhün carçıları	18
3. Əziz müəllim	19
4. Müstəqil Azərbaycan	20
II bölmə. Mahnıların ritmik müşayiəti	22
5. "El bilir ki, sən mənimsən"	23
6. "Azərbaycan bayrağı"	24
7. Vətən sağ olsun!	26
III bölmə. Musiqi forması	27
8. Sadə musiqi formaları	28
9. "Musiqili dairə"	30
10. Variasiya	31
IV bölmə. Musiqi təəssüratları	33
11. Musiqidə müxtəlif obrazlar	34
12. Bayram ovqatı	35
13. "Gözəl Vətən"	36
14. "El igidləri ilə tanınar"	38
V bölmə. Musiqi alətləri	39
15. Zərb alətləri	40
16. Nəfəs alətləri	41
17. Simli alətlər	42
18. Simli-dartımlı alətlər	44
19. Musiqi ansambli	45
VI bölmə. Kino musiqisi	47
20. "Əzablı yollar" filmi	48
21. "Qərib cinlər diyarında" filmi	49
22. "Sehrli xalat" filmi	50
23. "Bir qalanın sirri" filmi	52
VII bölmə. Konsert zalında	54
24. Sevimli Vətən	55
25. Afişa	56
26. Konsertə hazırlıq	57
27. Bayram konserti	58
<i>Musiqi repertuarı</i>	59
<i>İstinad edilmiş mənbələr</i>	

Giriş

Hörmətli müəllim!

Şagirdlərin bədii-estetik tərbiyəsində və ümumi musiqi inkişafında ümumtəhsil məktəblərində tədris olunan "Musiqi" fənni mühüm rol oynayır. O, şagirdin mənəvi aləmini zənginləşdirir, yaxşılıq və gözəlliyə münasibətini formalaşdırır. Musiqi fənninin məqsədi musiqinin tədrisi və tərbiyəvi imkanları vasitəsilə şəxsiyyətin formalaşdırılmasıdır. Musiqi dərslərində şagirdlər musiqi mədəniyyətinə yiyələnirlər. Müxtəlif biliklər əldə edən şagirdlərdə müəyyən bacarıq və vərdişlər formalaşır. Bu isə onların müxtəlif qabiliyyətlərinin üzə çıxmasına, eyni zamanda öz yaradıcı imkanlarını gerçəkləşdirməyə kömək edir.

Dərslik komplekti Musiqi fənni üzrə təhsil proqramı, dərslik və tədris vasitələrinin tərtibinə qoyulan tələblər, tədris materialının planlaşdırılması, təlim üsullarının müəyyənəşdirilməsi və müəllimin hazırlığının həyata keçirilməsi üçün müvafiq təlimatlar əsasında yazılmışdır. Dərslik kompleksinin məzmunu şagirdin təhsil nailiyyətlərini aşkara çıxarır və milli şüurun formalaşmasına kömək edir.

Dərslik

Şagirdlərin musiqi sahəsində bilik, bacarıq və vərdislərə (dünyagörüşünün zənginləşdirilməsi, xorla oxu, sadə musiqi alətlərində çalma, rəqs elementlərinin yerinə yetirilməsi, ritmik və improvizətmə bacarıqlarının formalaşması və inkişafı) yiyələnməsi məqsədilə dərslikdə verilən tədris materialı varislik prinsipinə əsaslanır. Belə ki, burada I və II siniflərin tədris materialı bir qədər dərin və geniş təqdim olunmuşdur.

Tədris materialının planlaşdırılmasında təlimdə şüurluluq, fəallıq və müstəqillik prinsipi, sistemlilik və ardıcılıq, sadədən mürəkkəbə, əyanilik və digər prinsiplər gözlənilmiş, şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri və anlama səviyyəsi nəzərə alınmışdır. Dərslik komplektində mövzular 7 bölmədə qruplaşdırılmışdır: I – "Bayram musiqisi", II – "Mahnıların ritmik müşayiəti", III – "Musiqi forması", IV – "Musiqi təəssüatları", V – "Musiqi alətləri", VI – "Kino musiqisi", VII – "Konsert zalında". Hər bölmədə verilmiş tədris materialları və tapşırıqlar III sinif üçün Musiqi fənni kurikulumunun standartlarının reallaşmasına xidmət edir.

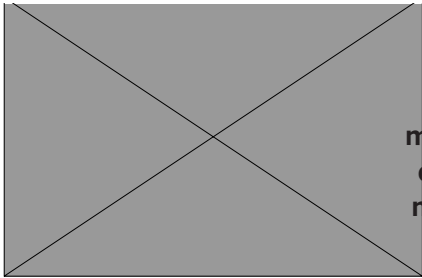
Tədris materialı şagirdlərin müstəqil təliminə, dünyagörüşünün, informativ-kommunikativ mədəniyyətinin, alqoritmik və məntiqi təfəkkürünün formalaşmasına imkan verir, onlarda musiqi obrazları haqqında müəyyən emosional və rəngarəng təsəvvürlər yaradır. Musiqi janrları, musiqinin məzmunu və quruluşu (forma), musiqi ifadə vasitələri və s. məlumatlar isə şagirdlərə praktik şəkildə mənimsədilir. Bu tədris ilində III sinfin Musiqi dərslisinə bir neçə musiqili-didaktik oyunlar daxil edilmişdir. I və II siniflərdə "musiqi aləminə səyahət"dən şagirdlərə tanış olan Saz və Ney personajları bu tədris ilində də uşaqlara bələdçilik edəcəklər. Hər dərsdə Ney personajı musiqi ifadə vasitələrinin şərti personajları ilə dialoq quraraq dərsin tədqiqat sualını təqdim edir. Şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərini və obrazlı təfəkkürünü nəzərə alaraq dərslikdə, I və II siniflərdə olduğu kimi, musiqi ifadə vasitələri obrazlarla verilmişdir: Melodiya, Ritm, Temp, Lad, Ölçü, Dinamika. (Bu dərsliyə Tembr və Registr musiqi ifadə vasitələrinin obrazları əlavə edilmişdir.) Dərsin refleksiv sualı isə Saz personajının vasitəçiliyi ilə şagirdlərə çatdırılır. Hər bir bölmənin başlanğıcında, II sinifdəki kimi, şagirdlərə tanış olan obrazları (notlar) kiçik xülasə ilə həmin bölmənin məzmunu haqqında qısa məlumat verir.

Bu tədris ilində də öyrənilən musiqi əsərlərinin, dərsin mövzusu ilə bağlı digər materialların videoçarxları və səsyazmaları dərslərdə QR kodlarla təqdim olunmuşdur. Onların vasitəsilə şagirdlər həm dərslərdə, həm də evdə müstəqil olaraq həmin materiallarla tanış ola bilərlər.

III sinif Musiqi dərslərində müəyyən qədər nəzəri biliklər haqqında sadə məlumatlar və fəaliyyət üçün praktik tapşırıqlar verilmişdir. Melodiya, ritm, temp, lad, ölçü, dinamika, tembr və registr kimi musiqi ifadə vasitələri, musiqi əsərlərinin xarakteri, məzmunu, forması, Azərbaycan və Avropa musiqi alətləri və s. haqqında məlumatlar şagirdlərin anlama səviyyəsində verilmişdir. Dərslərdə Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri ilə yanaşı, bir neçə xarici ölkə bəstəkarlarının əsərləri də verilmişdir.

Dərslərdə verilmiş mahnının oxunması, musiqi əsərinin dinlənilməsi, obrazın təsvir edilməsi, təqdimatın hazırlanması, zərb musiqi alətlərində çalma, rəqs elementlərinin, dirijorluq hərəkətlərinin və ritmik məşğələlərin yerinə yetirilməsi kimi fəaliyyət növləri (praktik tapşırıqlar) şagirdlərin yaş səviyyəsi, dərk etmə qabiliyyəti, maraq və ehtiyacları nəzərə alınmaqla onların yaradıcı təfəkkürünün inkişafına xidmət edir.

Dərslərdən daha səmərəli istifadə etmək üçün hər fəaliyyət növü fərqli simgələrlə göstərilmişdir.

<i>Oxuma</i>	–			Dərslərdəki QR kodlara müraciət edərək mövzu ilə əlaqədar daha çox maraqlı məlumat əldə edə bilərsiniz.
<i>Rəqs etmə</i>	–			
<i>Dinləmə</i>	–			
<i>Tapşırıq</i>	–			
<i>Özünü yoxlama</i>	–			

Mövzunun anlaşılması üçün zəruri olan anlayışlar lüğətdə sadə formada təqdim olunmuşdur. Yeni materialın dərk edilib daha yaxşı mənimsənilməsi üçün dərslərdə müxtəlif sxemlərə, cədvəllərə, rəsmlərə, musiqi əsərlərinin ritmik şəkillərinə, rəqs elementlərinin sxemlərinə və s. geniş yer verilmişdir. Bir neçə yeni iş üsulları ilə verilən tapşırıqların yerinə yetirilməsi üçün nümunələr verilmişdir.

Dərslərdə mahnıların mətni (sözləri) yerləşdirilmişdir. Bölmələrin sonunda həmin bölmə üçün nəzərdə tutulmuş standartlar əsasında “Özünü yoxlama” rubrikasında (bu rubrika da simgə ilə verilmişdir) müxtəlif formalı məntiqi, tənqidi və yaradıcı təfəkkürün inkişafına xidmət edən tapşırıqlar yer almışdır. Dərslərin sonunda (səh. 64) “Musiqili yol” stolüstü oyunu verilmişdir. Oyuna daxil edilmiş tapşırıqların köməyi ilə şagirdlər il boyu əldə etdikləri nailiyyətləri, bilik və bacarıqlarını yoxlaya bilərlər.

Metodik vəsait

Metodik vəsait tövsiyə xarakteri daşıyır. Müəllim qurduğu dərslərdə müvafiq və məqsəduyğun dəyişikliklər edə bilər. Hər bir dərslərin məqsədi (təlim nəticəsi) həmin dərslərdə reallaşan standartlara görə müəyyənləşdirilmişdir. Fəndaxili inteqrasiyanı təmin edərək hər dərslərdə musiqi fənn kurikulumunun məzmun xətləri əlaqəli göstərilmişdir. Fənlərarası inteqrasiya Azərbaycan dili, Riyaziyyat, Həyat bilgisi, Təsviri incəsənət, Fiziki tərbiyə fənləri ilə yaradılmışdır. Bu inteqrasiya şagirdlərdə eyni bacarıqların daha yaxşı formalaşmasına xidmət edəcəkdir.

Metodik vəsaitdə hər bölmənin əvvəlində müəllimin fəaliyyətini istiqamətləndirmək üçün kiçik həcmli xülasələr verilmişdir.

Musiqi fənni üzrə təlim-tədris prosesinin səmərəli təşkili üçün müasir təlimin bütün formaları təqdim olunur: fərdi, cütlərlə, kiçik qruplarla, böyük qruplarla və kollektivlə iş. Bu iş hər bir şagirdin öyrənmə prosesinin intensivliyinə və əməkdaşlıq vərdişlərinin formalaşmasına şərait yaradır. Təlimin qarşıya qoyduğu vəzifələrin həyata keçirilməsi təlim-tərbiyə prosesinə təsir edən amillərdən və şərtlərdən, o cümlədən öyrədici mühitdən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Müəllim öyrədici mühiti (şərti bölmə: əşyavi, informasiya və sosial-psixoloji mühit) təşkil etmək üçün şagirdin fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə almalı, şəxsiyyətin inkişafına optimal şərait yaratmalıdır. Musiqi dərslərində öyrədici mühiti yaratmaq üçün müəllim musiqi əsərlərinin bəstəkarlarının portretlərini, mövzuya aid təqdimatlar, şəkil, sxem, cədvəl, illüstrasiya və plakatlar, sadə zərb musiqi alətləri, tapmacalar, şeir, mahnıda verilmiş obrazlara aid əşya və maskalar, rəqslərə aid atributlar, cizgi və kino filmlərinin, musiqi əsərlərinin videoçarxları və səsyazmaları və s. istifadə edə bilər.

Mövzuya aid kiçik təqdimatlar verilmiş qaydalara əsasən (dərslük səh. 7) müxtəlif üsullarla hazırlanır: şəxələndirmə, sinkveyn, Venn diaqramı, konseptual və semantik cədvəl, iki hissəli gündəlik və s.

Bütün dərslər I və II siniflərdə olduğu kimi, 3 mərhələli strukturda verilmişdir:

I. "Motivasiya", II. "Fəaliyyət", III. "Ümumiləşdirmə və refleksiya"

Metodik vəsaitdə hər dərslərin I mərhələsi ("Motivasiya") şagirdləri fəaliyyətə sövq edən müxtəlif üsullarla verilmişdir: videoçarx və səsyazmalar (musiqi əsərlərindən, kino və cizgi filmlərindən parçalar), şəkil və əşyalar, səhnəcik və modelləşdirmə, lövhədə yazı və epigraflar, şeir və suallar, afişa və s. Bu cür üsullarla müəllim problemləli vəziyyəti yaradır və motivasiya mərhələsini tədqiqat sualı ilə bitirir.

II mərhələdə ("Fəaliyyət") təlim məqsədlərinə nail olmaq üçün dərslərdə ediləcək fəaliyyət növləri əks olunmuşdur (mahnı oxuma, rəqsetmə, ritmtutma, musiqi alətlərində çalma, dinləmə, təqdimat hazırlama və müxtəlif tapşırıqların yerinə yetirilməsi). Fəaliyyət mərhələsində dərsləklə işə və yerinə yetirilən tapşırıqlardan sonra müzakirələrə yer verilir.

III mərhələdə ("Ümumiləşdirmə və refleksiya") qapalı və açıq suallar vasitəsilə dərslər boyu icra olunan fəaliyyət ümumiləşdirilir, refleksiya keçirilir.

3-cü sinifdə şagirdlər Ü.Hacıbəyli, C.Cahangirov, F.Əmirov, S.Rüstəmov, Q.Hüseynli, O.Zülfüqarov, M.Mirzəyev, T.Quliyev, R.Mirişli, R.Şəfq, N.Mirməmmədli və başqa Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri, həmçinin xarici bəstəkarların klassik əsərləri ilə də (F.Kuperen, V.A.Motsart, P.Çaykovski, A.Ostrovski) tanış olurlar. Bu tədris ilində də dərslərə xalq musiqi repertuarından nümunələr daxil edilmişdir.

Əvvəlki siniflərdən tanış olan bəzi musiqi nümunələri 3-cü sinfin musiqi repertuarına daxil edilmişdir. ("Cəngi" pyesi /Ü.Hacıbəyli/, "İdman" və "Sadiq olaq Vətənə" /O.Zülfüqarov/, "Qatar" /F.Əmirov/, "Qaliblər mahnısı" /Q.Hüseynli /və "Yallı" Azərbaycan xalq rəqsi.)

Metodik vəsaitdə musiqi nümunələrinin not mətni verilmişdir (səh. 60–80). Müəllim bu materialdan da resurs kimi istifadə edə bilər.

Mahnı oxumaq. Mahnını oxumazdan əvvəl mütləq vokal məşqi (qısa vokal tapşırığı) keçirmək lazımdır. Bu zaman fizioloji hazırlıq aparılır, mahnının ifasından öncə səs aparatı "isindirilir", nəfəs, artikulyasiya, tələffüz, intonasiya və digər vokal vərdişlər formalaşdırılır. Vokal məşqləri taraz səslə, sakit (qışqırmadan) oxunmalıdır. Müəllim vokal tapşırıqları seçərkən onların melodik və ritmik cəhətdən sadə, yaddaqalan olmasına diqqət yetirməlidir. Metodik vəsaitdə nümunə üçün bir neçə vokal məşqləri verilmişdir. I vokal məşqini "mi, me, ma, mo, mu" hecaları, II, III və VI vokal məşqlərini "a" hərfi ilə, IV və V vokal məşqlərini "m"

hərfi ilə (bağlı ağızla), VII vokal məşqini isə notların adları ilə oxumaq lazımdır. Vokal məşqləri zamanı əldə olunan bacarıqlar mahnıların düzgün ifasına kömək edir.

Mahnının düzgün və təmiz oxunması üçün müəllim ilk dərstdən mütəmadi olaraq şagirdlərin diqqətini "Mahnının ifa qaydaları"na (dərslük səh. 6) yönəltməlidir. III sinifdə "Mahnının ifa qaydaları"na iki qayda – "İfa zamanı sözləri düzgün tələffüz edin" və "İntonasiyaya diqqət yetirin" əlavə olunmuşdur. Musiqi dərslərində mahnıların xorla ifasına daha çox yer verilir. Xorla oxuma şagirdlərdə diqqəti, müşahidə qabiliyyətini, intizamı tərbiyə edir və onları yaradıcı kollektivdə birləşdirir. İfa zamanı şagirdlərin xorda oxu vərdişlərinə yiyələnməsi, səslərinin qorunması bacarıqlarının formalaşması üçün müəllim daimi və məqsədyönlü iş aparır.

Mahnıların ifası zamanı şagirdlər dirijorluq hərəkətlərini yerinə yetirirlər ($2/4$, $3/4$ və $4/4$ musiqi ölçüsünün dirijorluq hərəkətləri). Şagirdlərin bu bacarığa yiyələnməsi üçün dərslərdə verilmiş sxem və şəkillərlə yanaşı, müəllimin əyani dirijorluğu da vacib şərtədir. Musiqi fənn kurikulumunun tələblərinə uyğun olaraq, III sinifdə şagirdlər mahnını ikisəsli ifa etmə bacarığına yiyələnilrlər. Şagirdlərin bu bacarığa yiyələnməsi üçün müəllim sxemdən istifadə edir.

Musiqi əsərlərini dinləmək. Musiqi repertuarına asan mənimsənilən və şagirdlərin yaş səviyyəsinə uyğun təntənəli, şən, qəhrəmani, həzin, oynaq xarakterli musiqi nümunələri daxil edilmişdir. Müəllim 1-ci dərstdə şagirdləri "Musiqi dinləmə qaydaları" ilə (dərslük, səh. 7) tanış etməli, vaxtaşırı onların diqqətini həmin qaydalara yönəltməlidir. Musiqi əsərləri tam şəkildə və ya hissə-hissə (stop-kadr üsulu ilə) səsləndirilməlidir. Dərsin məqsədlərinə uyğun olaraq, şagirdlərə bu musiqi nümunələrinin melodik xüsusiyyətləri, ritm, temp, lad, ölçü, dinamik çalarlar, tembr, registr, janr, məzmun və quruluşu (formas), müşayiətdə musiqi alətlərinin səslənməsi haqqında qısa məlumat verilməlidir. Musiqi nümunələri dinləndikdən sonra müzakirələrdə şagirdlərin iştirakı təmin edilməlidir.

Musiqili-ritmik hərəkətlər (ritmika). Musiqili-ritmik fəaliyyət uşağın əqli, fiziki, mənəvi, estetik keyfiyyətlərinin tərbiyəsinə yönəldilmişdir. Musiqili-ritmik hərəkətlər musiqi qabiliyyətinin inkişafına kömək edir. Onlar həmçinin musiqiyə emosional münasibətin, ritmik hissiyyatın inkişafına da təsir edirlər. Musiqi dərslərində uşaqlar musiqi sədaları altında ritmik hərəkətlər edirlər və bir sıra bacarıqlara yiyələnilrlər.

Ritmika uşaqların əhvali-ruhiyyəsinə, həmçinin orqanizmin ümumi vəziyyətinə müsbət təsir göstərir. Musiqili-ritmik fəaliyyətdə uşaq şəxsiyyətinin müsbət keyfiyyətləri inkişaf edir, onda musiqi-estetik hisslər yaranır, dünyagörüşü artır. Musiqili-ritmik hərəkətlərin icrası zamanı musiqiyə sevgi aşılanır, uşağın musiqi zövqü formalaşır. Həmçinin ritmika vasitəsilə hiperaktiv və xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar da özlərini "rahat" hiss etməyi, sərbəst hərəkət etməyi öyrənirlər.

Musiqili-ritmik hərəkətlər şən, ritmik musiqi ilə müşayiət olunur. Bu da musiqi materialının daha yaxşı mənimsənilməsinə imkan verir. Tədris prosesində istifadə olunan "Ritmə görə tap" oyunu da buna xidmət edir.

Rəqsləri ifa etmək. III sinfin proqramına, əvvəlki siniflərdə olduğu kimi, rəqslərin öyrənilməsi (Azərbaycan xalq rəqslərinin bəzi elementləri) daxil edilmişdir. Rəqsin öyrədilməsindən əvvəl onun musiqisi dinlənilməlidir. Sonra rəqs elementlərini (hərəkətlərini) öyrədərkən uşaqlara Azərbaycan xalq rəqslərinin ifa tərzini çatdırmaq lazımdır: qızların hərəkətləri incəliyi, zərifliyi, oğlanların hərəkətləri isə cəsurluğu, cəldliyi bildirməlidir. Dərslərdə xalq rəqslərimizin rəqs elementləri şəkil və sxemlərdə verilmişdir. Həmin elementlər I və II sinifdən tanış olan elementlərdir. Rəqsin ifası üçün onun məzmununa uyğun şagirdlərə rəqs atributlarının paylanması məqsədyönlüdür.

Musiqi alətlərində çalmaq. III sinfin proqramında da, əvvəlki siniflərdə olduğu kimi, bu fəaliyyət sadə zərb musiqi alətləri vasitəsilə yerinə yetirilir. Dərslərdə müvafiq cədvəllər, ritmik

şəkillər, sxemlər təqdim olunmuşdur. Musiqi alətində (*nağara, dəf, şaxşax, zəng, metallofon və baraban*) çalmaqdan əvvəl onun quruluşu, həmin alətdə ifa zamanı oturuş qaydası, əllərin alət üzərində düzgün qoyulması izah olunmalıdır. Bu tədris ilində də şagirdlər metallofonda (oktava daxilində) müxtəlif intervallardan ibarət musiqi parçalarını çalırlar. III sinifdə şagirdlər zərb musiqi alətləri ilə yanaşı, nəfəsli, simli, simli-dartımlı alətlərlə tanış olurlar. Həmin musiqi alətlərinin tembri və registrinin təbiətdəki səslərə uyğunluğunu müəyyənləşdirməyə aid tapşırıqlar yerinə yetirirlər.

Təlimi diferensiallaşdırmaq. Təlimin diferensiallaşdırılmasını aşağıdakı üsullarla həyata keçirmək olar:

- Yaradıcılıq səviyyəsinə görə (yaradıcı olmayan tapşırıqlara aiddir: faktoloji sualların cavablandırılması, müəllimin ifasının təkrar olunması və s. Yaradıcı tapşırıqlar isə qeyri-standart nəticələri ehtiva edir: təxəyyülə əsaslanan şəkil çəkmək, rollu oyunda iştirak, sadə musiqi alətlərində çalmaq, rəqs etmək və s.);

- Çətinlik səviyyəsinə görə;
- Həcminə görə (mövzuya uyğun əlavə tapşırıqlar təklif oluna bilər);
- Müstəqillik səviyyəsinə görə (bütün uşaqlar eyni tapşırığı yerinə yetirir – bəziləri müstəqil şəkildə, digərləri isə müəllimin köməyi və nəzarəti altında);
- Öyrənmə fəaliyyətinin xarakterinə görə;
- Şagirdlərə göstərilən köməyin xarakterinə görə (bütün uşaqlar eyni vaxtda işə başlayır və köməyə ehtiyacı olan şagirdlərə bu şəkildə dəstək göstərilir: köməkçi kartlar, asan, lakin oxşar tapşırıqların verilməsi, lövhədə qeydlər və s.).

Təhsildə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şagirdlərin öyrənmə aktivliyi və bacarıqları fərqlidir. "Musiqili dairə", "Musiqi obrazı", "Ritminə görə tap", "Musiqili fincan", "Repetisiya", "Musiqili yol" musiqili-didaktik, mahnı və rəqs-oyunlar vasitəsilə təhsildə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan şagirdlərin də musiqi bilik, bacarıq və vərdisləri formalaşır. Həmin oyunların qaydaları metodik vəsaitdə verilmiş *Dərslərin gündəlik planlaşdırılmasında* və dərslərdə də göstərilmişdir.

Müəllim dərslərin mövzusu ilə bağlı əvvəlki siniflərdə tətbiq olunan musiqili-didaktik oyunları təkrar istifadə edə bilər.

Oyunlar. Uşaqlar hər hansı fəaliyyətə, xüsusilə oyuna asanlıqla cəlb olunurlar. Oyun onlar üçün tədris, əmək, ciddi tərbiyəedici formadır. Buna görə də müəyyən təhsil problemlərini həll etmək üçün uşaqların oyun istəklərindən və ehtiyaclarından istifadə edərək onları oyunlara cəlb etmək məsləhətdir.

Didaktik (öyrədici) oyunlar şərti olaraq 3 növə ayrılır: oyuncaqla (müxtəlif əşya) oynanılan oyunlar, şifahi və ya sözlü (tapmaca) oyunlar, loto (cütşəkilli kart) oyunları. Dərs zamanı didaktik oyunlardan istifadə uşaqlarda yaddaş, diqqət və təfəkkürün inkişafına kömək edir. 3-cü sinif musiqi dərslərində şəkil üzərində iş, krossvord, "Musiqili yol" kimi stolüstü oyunlar da keçirilir.

Musiqi dərslərində süjetli və süjetsiz elementar mütəhərrik oyunlardan, əl-ələ tutub dairədə hərəkətlər edib oynanılan və mahnılarla müşayiət olunan oyunlardan istifadə etmək olar. Mütəhərrik oyunlar cəldliyi, çevikliyi, sürəti inkişaf etdirir, fiziki cəhətdən təkmilləşməyə zəmin yaradır (xüsusən oyun yarış formasında keçiriləndə).

3-cü sinif musiqi dərslərində rollu oyunlar da tətbiq olunur: "Musiqili dairə" və "Musiqi obrazı". Rollu oyunlarda şagird müəyyən bir obrazı canlandırır, öz təəssüratlarını üzə çıxarır. Oyun vəziyyətinin xəyal olduğunu anlayan uşaqlar buna baxmayaraq, olduqca real hisslər yaşayır, təcrübə qazanır və bununla da daxili dünyalarını zənginləşdirirlər. Müxtəlif rolları yerinə yetirərkən uşaqlar fərqli fəaliyyətlərin bütün aspektlərini əhatə edirlər ki, bu da, öz növbəsində, onlarda idrakin inkişafına kömək edir. Tərəfdaşlarla birgə oyun zamanı uşaqlar

ünsiyyət qurmağı, başqalarının istək və fəaliyyətlərini nəzərə almağı, fikirlərini müdafiə etməyi, həmçinin birgə planlar hazırlamağı və həyata keçirməyi öyrənirlər. Dərslikdə verilən bəzi tapşırıqlarda da rollu oyununun elementləri öz əksini tapıb.

Oyun həm də uşağın psixoloji vəziyyətini müəyyən etmək və şəxsiyyət kimi inkişafının diaqnostikasını aparmaq üçün bir vasitə, həm də onun inkişafındakı ləngiməni və qüsurları aradan qaldırmaq üçün əla metoddur (məs., zəif düşünən, utancaq, nitqi zəif inkişaf edən, işi səliqəsiz yerinə yetirən, tənbel və s. şagirdlər).

Qiymətləndirmə. Məktəbdaxili qiymətləndirmə təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək məqsədi daşıyır. Şagirdlərin ilkin bilik və bacarıq səviyyəsini müəyyənləşdirmək üçün **diaqnostik qiymətləndirmə**dən istifadə edilir. Müsahibə, söhbət, müşahidə, tapşırıqlar və valideynlərlə əməkdaşlıq üsulları ilə şagirdlərin maraq dairəsi, dünyagörüşü, musiqi qabiliyyətləri haqqında məlumat əldə edilir. Bu da, öz növbəsində, təlim məqsədləri və strategiyalarında tələb olunan dəyişikliklərin çevik aparılmasına imkan yaradır.

Hər bir dərsdə təlim nəticələrinin reallaşması səviyyəsini **formativ qiymətləndirmə** vasitəsilə müəyyən etmək olar. Formativ qiymətləndirmə yalnız şagird nailiyyətlərinin dinamikasını ölçən üsul deyil. O bu nailiyyətlərin əsas səbəblərindən biridir. Çünki dərsdə həyata keçirilən formativ qiymətləndirmə zamanı şagird əks-əlaqə nəticəsində öz təlim fəaliyyətinin zəif və güclü tərəflərini öyrənərək onları qiymətləndirir, təlim prosesinin qarşısına yeni məsələlər qoyur və inkişaf edir.

Formativ qiymətləndirmənin mexanizmləri: şagirdin qiymətləndirmə meyarlarını əvvəlcədən bilməsi və öz fəaliyyətində ona yönəlməsi; hər bir şagirdə xüsusi əks-əlaqənin verilməsi; şagirdin inkişafa istiqamətləndirilməsi; refleksiya və özünüqiymətləndirmə fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsi.

Musiqi dərslərində, başqa dərslərdə olduğu kimi, müəllim şagird nailiyyətinin inkişafını izləməklə təlim strategiyasını qurur. Formativ qiymətləndirmə şagirdi pozitiv ruha kökləməli, daha yaxşı nailiyyətlər əldə etməyə həvəsləndirməlidir. Qiymətləndirmənin bu növünü müxtəlif yollarla keçirmək olar: müşahidə, sorğu, müqayisə və s.

Musiqi dərslərində formativ qiymətləndirməni aşağıdakı meyarlara görə aparmaq olar: dinləmə və əsərin təhlili, təqdimatların hazırlanması və nümayişi, xor-vokal fəaliyyəti, səlis intonasiya, musiqi alətlərində çalma, mahnı oxu qaydalarına riayət, ritmik hərəkətlərin və rəqs elementlərinin icrası, müxtəlif musiqi fəaliyyətləri zamanı öyrənmə fəallığı, musiqili oyunlarda iştirak, yaradıcı tapşırıqların yerinə yetirilməsi.

Məsələn, formativ qiymətləndirməni "Notları topla" üsulu ilə də aparmaq olar.

Qiymətləndirmənin bu üsulunu tətbiq etmək üçün müəllim üzərində notlar təsvir olunmuş bir neçə kart hazırlayır. Dərs zamanı şagirdlərin nailiyyətlərini həmin kartları təqdim etməklə qiymətləndirir və toplanan kartların sayına əsaslanıb dərsin sonrakı mərhələləri üçün müvafiq strategiya müəyyənləşdirir.

Özünüqiymətləndirmə şagirdi öz fəaliyyətini təhlil və müqayisə etməyə, dəyərləndirməyə, nəticə çıxarmağa və daha yaxşı işləməyə sövq edir. Bunun üçün "Repetisiya" oyunundan (dərslik səh. 58), "İşıqfor", "Ovuc və yumruq", "Özünüqiymətləndirmə vərəqi" üsullarından istifadə etmək olar.

1. "İşıqfor". Hər bir şagirdə üç rəngdə (qırmızı, sarı və yaşıl) kart paylanır. Əks-əlaqədə şagirdlər bu kartlardan istifadə edirlər: qırmızı rəng (kömək lazımdır), sarı (əmin deyiləm), yaşıl (öhdəsindən gəlirəm).

2. "Ovuc və yumruq". Hər bir şagird təlimatlandırılır: ovuc – "tapşırığı yerinə yetirdim", üç barmaq – "tapşırığı qismən yerinə yetirdim", yumruq – "tapşırığın öhdəsindən gələ bilmirəm" deməkdir.

3. Özünüqiymətləndirmə vərəqi. Hər bir şagirdə *Özünüqiymətləndirmə vərəqi* paylanır. Vərəqin yuxarısında şagird öz adını və soyadını yazır. Vərəqin ortasında *mən* sözü, *mən* sözünün ətrafında isə *mahnını ifadəli oxudum, sualı mövzuya uyğun verdim, tapşırıqları yerinə yetirdim, dərs mənə maraqlı idi, mövzunu tam başa düşmədim, yeni bilik aldım* ifadələri yazılıb. Vərəqdəki ifadələr dərsin məqsədinə uyğun olaraq artırılan və ya azaldıla bilər. Şagirdlər vərəqdə *mən* sözünü yazırlar və onu dərsdəki fəaliyyətlərinə uyğun ifadələrlə xətlərlə birləşdirirlər.

Bundan əlavə, hər bölmənin sonunda verilmiş "Özünüzü yoxlayın" rubrikasında məntiqi, tənqidi və yaradıcı təfəkkürün inkişafına xidmət edən suallara cavab verməklə şagirdlər özünüqiymətləndirməni apara bilərlər.

Kiçik summativ qiymətləndirmə hər yarımildə 3 dəfədən az, 6 dəfədən çox olmamaqla keçirilməlidir. Belə ki kiçik summativ qiymətləndirməni təkcə bölmənin sonunda deyil, bölmənin daxilində də keçirmək mümkündür. Kiçik summativ qiymətləndirmələrin aparılacağı tarix haqqında məlumat tədris ilinin birinci həftəsi ərzində müəllim tərəfindən sinifdə təhsilalanlara elan olunur. Summativ qiymətləndirmə Musiqi fənni üzrə təhsil proqramında (kurikulumda) müəyyənləşdirilmiş məzmun standartlarının mənimsənilməsi ilə bağlı təhsilalanların əldə etdiyi nailiyyətlərin müəyyən olunması məqsədilə aparılır. Kiçik summativ qiymətləndirmə vasitələri Musiqi fənnini tədris edən müəllim tərəfindən hazırlanır. Nümunə kimi metodik vəsaitdə I bölməyə aid kiçik summativ qiymətləndirmənin tapşırıqları verilmişdir (səh. 9). Kiçik summativ qiymətləndirmənin tapşırıqları həmin bölmədə reallaşan standartlara görə tərtib olunur.

III sinifdə böyük summativ qiymətləndirmə aparılır.

Validəynlərlə iş. Şagirdlərin öyrənməsi ilə bağlı məlumatlanmaqda maraqlı olan tərəflərdən biri də valideynlərdir. Övladlarının təlimdə irəliləməsi və geriləməsi haqqında məlumatların daimi olaraq onlara çatdırılması qanunvericilikdə də nəzərdə tutulmuşdur. Həmin məlumatlar e-mail vasitəsilə və ya telefonda mesaj yazmaqla valideynə çatdırıla bilər. Təqdim olunan məlumatlar şagirdin öyrənməsinin həqiqi vəziyyətini əks etdirməli, onu ruhdan salmamalı və yaranan problemin həllində valideynin hansı köməyi edə biləcəyini müəyyənləşdirməlidir. Valideynlərlə işin bir növü onların sinif konsertlərinə dəvət edilməsidir. Tədris ilinin hər iki yarımilində hesabat xarakterli sinif konsertinin təşkilində valideynlərin yaxından iştirak etməsi övladlarının ümumi musiqi tərbiyəsinə böyük dəstəkdir. Həmçinin konsertdə iştirak edərək valideynlər övladlarının tədris prosesindəki nailiyyətləri haqqında məlumatlanırlar. Konsertin təşkilində valideynlərin rəy və təkliflərinin nəzərə alınması vacibdir. Bunun üçün müvafiq sorğu vərəqlərindən istifadə etmək olar.

QEYD:

Metodik vəsaitdə *Dərslərin gündəlik planlaşdırmasında tapşırıq T* – hərifi ilə təqiqat sualı isə **T.s.** – hərfləri ilə işarələnib

LAYIHƏ

Kiçik summativ qiymətləndirməyə aid tapşırıqlar (I bölmə)

1. "Marş", "Cəngi", "Beşik nəğməsi" pyeslərinin müəllifi hansı bəstəkardır?

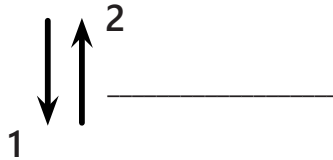
- a) Musa Mirzəyev
- b) Səid Rüstəmov
- c) Üzeyir Hacıbəyli**

2. Sülhə aid hansı mahnıları tanıyırsınız?

3. Bu sözlər hansı mahnıdandır: "Yurdum, yuvam, məskənim səm, Azərbaycanım!
Anam, doğma vətənim səm, Azərbaycanım!"

- a) "Göyərçinik biz"
- b) "Azərbaycanım"**
- c) "Müəllim"

4. Hansı ölçünün dirijorluq sxemidir?

5. Ritmik müşayiətə hansı üsullar aiddir?

- a) zərb alətlərində çalmaq, rəqs etmək
- b) əl çalmaq, addımlamaq
- c) sadalananların hamısı**

6. "Cəngi" pyesinin xarakterini verilmiş hansı sözlərlə ifadə edərdiniz:

- a) mübariz, qəhrəmani**
- b) şən, zarafatyana
- c) qəmli, kədərli

7. Sülh gününə həsr olunmuş şənlikdə hansı mahnıları ifa edərdiniz:

8. "Göyərçinik biz" mahnısını ritmik müşayiət etmək üçün hecaların altından xətt çəkməklə işarələyin:

*Göyərçinik biz,
Sülhdür adımız.*

9. "Müəllim" mahnısı xarakterinə görə hansı musiqi nümunələrinə uyğundur?

- a) "Cəngi" pyesi
- b) "Məktəblilər" mahnısı**
- c) "Azərbaycanım" mahnısı**

10. "Azərbaycanım" mahnısını necə ifa etmək lazımdır?

- a) qürurla**
- b) zarafatyana
- c) qəmli

LAYIHƏ

III sinfin sonunda şagird:

- ifa etdiyi və dinlədiyi musiqi əsərlərini tanıdığını nümayiş etdirir;
- əsas musiqi janrları, musiqi ifadə vasitələri və musiqi əsərlərinin quruluşu haqqında təsəvvürə malik olduğunu nümayiş etdirir;
- dinlədiyi musiqi əsərlərinin emosional cəhətdən dəyərləndirdiyini nümayiş etdirir;
- xor tərkibində ifa bacarıqları nümayiş etdirir;
- sadə uşaq musiqi alətlərində ifa bacarıqları nümayiş etdirir;
- mahnı ifaçılığını qaydalarını mənimsədiyini nümayiş etdirir və sadə melodiyaaların yaradılmasında iştirak edir.

Məzmun xətləri üzrə əsas və alt standartlar

1. Musiqi aləmi

Şagird:

- 1.1. İfa etdiyi və dinlədiyi musiqi əsərlərini tanıdığını nümayiş etdirir.
 - 1.1.1. Mahnı yazan bəstəkarlar haqqında sadə təqdimatlar edir.
 - 1.1.2. Öyrəndikləri əsərlər vasitəsilə bəstəkarları fərqləndirir.
 - 1.1.3. Uşaq mahnıları haqqında kiçik təqdimatlar edir.
- 1.2. Əsas musiqi janrları, musiqi ifadə vasitələri və musiqi əsərlərinin quruluşu haqqında təsəvvürə malik olduğunu nümayiş etdirir.
 - 1.2.1. Musiqi janrları (mahnı, rəqs, marş, rondo, variasiya) ilə əlaqədar kiçik təqdimatlar edir.
 - 1.2.2. Tembrə görə Azərbaycan və Avropa musiqi alətləri (tar – gitara, kamança, skripka, tütək, fleyta, kanon, çəng – arfa) arasında oxşarlığı müəyyən edir.
 - 1.2.3. Instrumental musiqi əsərlərinin quruluşları (1, 2, 3 hissəli, rondo, variasiya) haqqında kiçik təqdimatlar edir.

2. Emosional dəyərləndirmə

Şagird:

- 2.1. Dinlədiyi musiqi əsərlərini emosional cəhətdən dəyərləndirə bildiyini nümayiş etdirir.
 - 2.1.1. Müxtəlif musiqi əsərlərinin emosional xarakteri barədə kiçik təqdimatlar edir.
 - 2.1.2. Musiqi alətlərinin tembrlərinin təbiətdəki səslərə uyğunluğunu müəyyən edir (tütək-bülbül, kontrabas-ay, kanon-suyun şırıltısı).

3. Musiqi fəaliyyəti

Şagird:

- 3.1. Xor tərkibində ifa bacarıqlarını nümayiş etdirir.
 - 3.1.1. Mahnıları 2 səsli ifa edir.
 - 3.1.2. Öz ifasına sadə formada ritmik müşayiət edir.
- 3.2. Sadə uşaq musiqi alətlərində ifa bacarıqlarını nümayiş etdirir.
 - 3.2.1. İfa prosesində melodiyaaları ritmik müşayiət edir.
 - 3.2.2. Birinci oktava daxilində müxtəlif intervalları (prima, sekunda, tersiya) uşaq musiqi alətlərində çalır.
 - 3.2.3. 1 oktava daxilində melodiyanı müxtəlif tempdə çalır.
- 3.3. Mahnı ifaçılığını qaydalarını mənimsədiyini nümayiş etdirir və sadə melodiyaaların yaradılmasında iştirak edir.
 - 3.3.1. Müxtəlif ladları (major, minor) fərqləndirərək ifa edir (oxuyur).
 - 3.3.2. Verilən ritmə uyğun melodiyanı tanıyır.
 - 3.3.3. Öz ifasını 2/4, 3/4, 4/4 sadə ölçülü dirijorluq hərəkətləri ilə göstərir.

Məzmun standartları və fənlərarası integrasiya cədvəli

[illegible]

19.	IV. Musiqi təəssüratları	15. Zərb alətləri			2.1.1.				3.3.3.					4.2.4.
20.		16. Nəfəs alətləri		1.2.2.	2.1.2.	3.1.2.					1.1.1.			
21.		17. Simli alətlər		1.2.2.	2.1.2.	3.1.2.					1.1.1.			
22.		18. Simli-dartımlı alətlər		1.2.2.	2.1.2.	3.1.2.					1.1.1.			
23.		19. Musiqi ansamblı				3.1.2.	3.2.1.							4.2.4.
24.		Kiçik summativ qiymətləndirmə												
25.	VI.Kino musiqisi	20. "Əzablı yollar" filmi	1.1.1.		2.1.1.					3.1.4.				
26.		21. "Qərrib cinlər diyarında" filmi			2.1.1.	3.1.2.				3.1.4.				
27.		22. "Sehrli xalat" filmi	1.1.2.			3.1.2.			3.3.2.	1.2.1.				
28.		23. "Bir qalanın sirri" filmi			2.1.1.	3.1.2.				3.1.4.				
29.		Kiçik summativ qiymətləndirmə												
30.	VII. Konsert zalında	24. Sevimli Vətən				3.1.2.	3.2.2.			1.2.1.				
31.		25. Afişə			2.1.1.	3.1.1.				3.1.3.			2.1.1.	
32.		26. Konsertə hazırlıq			2.1.1.		3.2.1.			1.2.1.		4.1.2.		
33.		27.Bayram konserti				3.1.2.	3.2.3.					4.1.2.		
34.		Kiçik summativ konserti												

LAYIHƏ

Dərsin №-si	Standart	Bölmə	Mövzu	Saat	Musiqi repertuarı
1.	1.1.1. 2.1.1.	I. Bayram musiqisi	1. Musiqi günü	1	1. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni. Ü.Hacıbəyli, Ə.Cavad. 2. "Cəngi". Ü.Hacıbəyli.
2.	1.1.3. 2.1.1. 3.1.2.		2. Sülhün carçıları	1	1. "Göyərçinik biz". R.Şəfəq, Z.Vəlizadə. 2. "Qoy həmişə günəş olsun!". A.Ostrovski, L.Oşanın.
3.	2.1.1. 3.3.3.		3. Əziz müəllim	1	1. "Müəllim". N.Mirməmmədli, Z.Ağayeva. 2. "Məktəblilər". M.Mirzəyev, H.Ziya.
4.	1.1.3. 3.3.3.		4. Müstəqil Azərbaycan	1	1. "Azərbaycanım". R.Hacıyev, Ə.Əlibəyli. 2. "Gözəl Vətən". N.Mirməmmədli, S.Nəciqızı.
5.	Kiçik summativ qiymətləndirmə				
6.	3.2.1.	II. Mahnıların ritmik müşayiəti	5. "El bilir ki, sən mənimsən"	1	1. "Azərbaycan" aşiq mahnısı. S.Vurğun. 2. "Mahnı və rəqs". C.Cahangirov, M.Seyidzadə.
7.	2.1.1. 3.1.2.		6. "Azərbaycan bayrağı"	1	1. "Azərbaycan bayrağı". N.Mirməmmədli, V.Əhməd. 2. "Zəfər nəğməsi". A.Soltanoğlu, B.Vəziroğlu.
8.	3.2.1.		7. "Vətən sağ olsun!"	1	1. "Əsgər marşı". C.Quliyev, Ə.Kamin. 2. "Zəfər nəğməsi". A.Soltanoğlu, B.Vəziroğlu.
9.	Kiçik summativ qiymətləndirmə				
10.	1.2.3. 3.3.1.	III. Musiqi forması	8. Sadə musiqi formaları	1	1. "Qatar". F.Əmirov, Z.Cabbarzadə. 2. "Qayıqda". S.Rüstəmov, M.Seyidzadə. 3. "Taxda əsgərlər marşı". P. Çaykovski.
11.	1.2.3. 3.3.1.		9. "Musiqili dairə"	1	1. "Məktəblilər" (bir bənd). M.Mirzəyev, H.Ziya. 2. "Sadiq olaq Vətənə" (bir bənd). O.Zülfüqarov. 3. "Qaliblər mahnısı" (bir bənd). Q.Hüseynli, Ə.Ziyatay. 4."Biçinçilər". F.Kuperen.
12.	1.2.3. 3.1.1.		10. Variasiya	1	1. "Çoban mahnısı" fransız xalq mahnısı. 2. "Fransız xalq mahnısı mövzusunda 12 variasiya". (əsas mövzu, I, VIII və IX variasiyalar) V.A.Motsart.
13.	Kiçik summativ qiymətləndirmə				
14.	2.1.1.	IV. Musiqi təəssüratları	11. Musiqidə müxtəlif obrazlar	1	1. "Şaxta baba". S.Rüstəmov, M.Seyidzadə. 2. "Qəşəngi" Azərbaycan xalq rəqsi
15.	2.1.1. 3.2.3.		12. Bayram ovqatı	1	1. "Azərbaycanım". R.Hacıyev, Ə.Əlibəyli. 2. "Şaxta baba". S.Rüstəmov, M.Seyidzadə. 3."Qəşəngi" Azərbaycan xalq rəqsi
16.	3.2.2. 3.3.3.		13. "Gözəl Vətən"	1	1. "Gözəl Vətən". N.Mirməmmədli, S.Nəciqızı. 2. "Sarı bülbül" Azərbaycan xalq rəqsi
17.	2.1.1.		14. "El igidləri ilə tanınar"	1	1. "Vətən oğlu" aşiq mahnısı.
18.	Kiçik summativ qiymətləndirmə				

İLLİK PLANLAŞDIRMA CƏDVƏLİ

Dərsin №-si	Standart	Bölmə	Mövzu	Saat	Musiqi repertuarı
19.	3.1.2. 3.3.3.	V. Musiqi alətləri	15. Zərb alətləri	1	1. "Çal, baraban". O.Zülfüqarov, T.Elçin. 2. "Həsəni" Azərbaycan xalq rəqsi
20.	1.2.2. 2.1.2. 3.1.2.		16. Nəfəs alətləri	1	1. "Bülbülün nəğməsi". C.Cahangirov, A.Şaiq. 2. "Çoban bayatısı" Azərbaycan xalq musiqisi 3."Tənha çoban". C.Last.
21.	1.2.2. 2.1.2. 3.1.2.		17. Simli alətlər	1	1. "Ay işığında" (melodiya). Q.Hüseynli, Z.Xəlil. 2. "Cənab leytenant". Ş.Musaoğlu. 3. Kontrabas musiqi alətinin ifasında bir melodiya.
22.	1.2.2. 2.1.2. 3.1.2.		18. Simli-dartımlı alətlər	1	1. "Anacan". R.Rüstəmov, R.Zəka. 2. Arfa və çəng musiqi alətlərinin ifasında bir melodiya. 3. Qanun musiqi alətinin ifasında bir melodiya.
23.	3.1.2. 3.2.1.		19. Musiqi ansambli	1	1. "Bayram axşamlarında". R.Mirişli, F.Qoca.
24.	Kiçik summativ qiymətləndirmə				
25.	1.1.1. 2.1.1.	VI. Kino musiqisi	20. "Əzablı yollar" filmi	1	1. "Yollar". ("Əzablı yollar" filmindən). T.Quliyev, R.Rövşən. 2. "Neftçilər mahnısı". T.Quliyev, S.Rüstəm.
26.	2.1.1. 3.1.2.		21. "Qərib cinlər diyarında" filmi	1	1. "Bahar". ("Qərib cinlər diyarında" filmindən). A.Məlikov, H.Ziya. 2. "Səpil, toxumum səpil!". ("Qərib cinlər diyarında" filmindən). A.Məlikov, H.Ziya.
27.	1.1.2. 3.1.2. 3.3.2.		22. "Sehrli xalat" filmi	1	1. "Sehrli xalat" filmindən bir parça. A.Məlikov. 2. "Bip-bipin nəğməsi". F.Əmirov, T.Elçin.
28.	2.1.1. 3.1.2.		23. "Bir qalanın sirri" filmi	1	1. "Bir qalanın sirri" filmindən bir parça. R.Hacıyev. 2. "Əsgər qardaşlar". N.Mirməmmədli, Z.Xınalı.
29.	Kiçik summativ qiymətləndirmə				
30.	1.2.3. 3.1.2. 3.2.2.	VII. Konsert zalında	24. Sevimli Vətən	1	1. "May". R.Şəfəq, R.Əhmədzadə. 2. "Xəzəri". Azərbaycan xalq rəqsi.
31.	2.1.1. 3.1.1.		25. Afişa	1	1. "May". R.Şəfəq, R.Əhmədzadə.
32.	2.1.1. 3.2.1.		26. Konsertə hazırlıq	1	Afişaya daxil olunan musiqi nümunələri
33.	3.1.2. 3.2.3.		27. Bayram konserti	1	Afişaya daxil olunan musiqi nümunələri
34.	Kiçik summativ qiymətləndirmə				

I BÖLMƏ Bayram musiqisi

Dərslik komplektində təklif olunmuş I bölmənin vəzifəsi – əvvəlki illərdə mənimsənilən müəyyən bilik, musiqi bacarıqlarının ümumiləşdirilməsi və yeni səviyyəyə qaldırılmasıdır. I bölmə 4 dərsi əhatə edir. Bu bölmədə şagirdlərin mövzunun daha dərinlən mənimsəməsi üçün fənn üzrə dövlət standartlarına uyğun olaraq, kiçik təqdimatların hazırlanmasına əsas yer verilir. Bunun üçün dərslik komplektində *Mahnı haqqında kiçik təqdimatın tərtibedilmə qaydaları* verilmişdir. Tədris prosesində şagirdlər təqdimatın müxtəlif növləri ilə tanış olurlar. Belə ki şagirdlər yazılı və şifahi təqdimatlar hazırlayır, II sinifdən onlara tanış olan *şaxələndirmə* metodu ilə yanaşı, *sinkveyn* metodundan da istifadə edirlər.

Milli və beynəlxalq bayramların qeyd olunması şagirdlərin mənəvi tərbiyəsinə böyük təsir edir. Böyüməkdə olan hər bir şagirdin gələcəkdə sosiallaşmasında, vətəndaş kimi yetişməsində bayramların böyük əhəmiyyəti vardır. I bölmənin musiqi repertuarına Milli Musiqi Günü, Beynəlxalq Sülh Günü, Beynəlxalq Müəllimlər Günü və Azərbaycan-da Müstəqilliyin Bərpası Günüə aid musiqi nümunələri daxil edilmişdir: Vətənimizi vəsf edən Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni (Ü.Hacıbəyli, Ə.Cavad), "Azərbaycanım" (R.Hacıyev, Ə.Əlibəyli), "Gözəl Vətən" (N.Mirməmmədli, S.Nəciqizi) mahnıları və "Cəngi" pyesi (Ü.Hacıbəyli), sülhə, əmin-amanlığa səsləyən "Göyərçinik biz" (R.Şəfəq, Z.Vəlizadə), "Qoy həmişə günəş olsun" (A.Ostrovski, L.Oşanın), məktəb və müəllimə həsr olunmuş "Məktəblilər" (M.Mirzəyev, H.Ziya) və "Müəllim" (N.Mirməmmədli, Z.Ağayeva) mahnıları.

I bölmənin hər dərində mövzu ilə əlaqədar fikir bildirən personaj **Melodiyadır**. Melodiya personajının bu bölmədə "iştirakı" təsadüfi deyil, çünki bölmənin musiqi repertuarına salınmış musiqi əsərlərinin melodiyasına (xarakterinə, hərəkətinə) hər dərs xüsusi diqqət yetirilməlidir. "Bayramlarda səslənən musiqi əsərlərinin melodiyaları insanlarda şən, xoş əhvali-ruhiyyə yaradır" fikrini bölmənin əvvəlində şagirdlərə **Do notu** personajı təqdim edir və bununla I bölmədə nədən danışılacağı barədə qısa məlumat verir. Müəllim bu bölmədə hər hansı musiqi nümunəsini səsləndirərkən şagirdlərin diqqətini daha çox onun melodiyasına yönəltməlidir.

Nö	Musiqi nümunəsinin adı	Musiqi nümunəsinin xarakteri
1.	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni. Ü.Hacıbəyli, Ə.Cavad.	əzəmətli
2.	"Azərbaycanım". R.Hacıyev, Ə.Əlibəyli.	təntəli
3.	"Gözəl Vətən". N.Mirməmmədli, S.Nəciqizi.	təntəli
4.	"Cəngi" pyesi. Ü.Hacıbəyli.	mübariz
5.	"Göyərçinik biz". R.Şəfəq, Z.Vəlizadə.	şən
6.	"Qoy həmişə günəş olsun!". A.Ostrovski, L.Oşanın.	dəyişkən (sakit – həyəcanlı – qətiyyətli)
7.	"Məktəblilər". M.Mirzəyev, H.Ziya.	gümrah
8.	"Müəllim". N.Mirməmmədli, Z.Ağayeva.	şən

1-ci dərs

Mövzu:	Musiqi Günü
Standart:	1.1.1., 2.1.1.
Məqsəd:	1. Üzeyir Hacıbəyli haqqında qısa məlumat verir. 2. Dinlədiyi və ifa etdiyi musiqi əsərlərinin emosional xarakterini şərh edir.
İntegrasiya:	Azərbaycanın 2.2.4.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplarla və fərdi iş
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, uyğunlaşdırma, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin və "Cəngi" pyesinin video-çarxları və ya səsyaşmaları, iş vərəqləri
Dərsin gedişi:	

I. Motivasiya

Müəllim yay tətilində şagirdlərin dinlədikləri və ifa etdikləri musiqi əsərləri barədə söhbət aparır. "Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır.

Müəllim musiqisi Üzeyir Hacıbəyliyə, sözləri Əhməd Cavadə məxsus olan Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnini səsləndirir. Şagirdlər himni ayaq üstə ifa edirlər. Sonra müəllim sinfə suallarla müraciət edir:

– Üzeyir Hacıbəylinin daha hansı musiqi əsərlərini tanıyırsınız? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s.: Üzeyir Hacıbəylinin musiqi əsərlərində nədən danışılır? (*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.*)

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərin diqqətini dərslikdəki atalar sözlərinə yönəldir (dərslik səh.8).

T1 (fərdi iş): Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himninin məzmununa uyğun atalar sözlərini seçin.

- *Hər kəsə öz Vətəni azizdir.*
- *İgidlik biləklə deyil, ürəklədir.*
- *Əmək insanı ucaldır.*
- *Elm ağıln çırağıdır.*

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim şagirdlərə bəstəkar Üzeyir Hacıbəyli haqqında qısa məlumat verir və onların diqqətini mətnə yönəldir (dərslik səh.8).

2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim sinfi qruplara bölür. Hər qrupa üzərində bəstəkar Üzeyir Hacıbəyliyə aid krossvord verilmiş iş vərəqi paylanılır (dərslik səh.9).

T2 (kiçik qruplarla iş): "Bəstəkar Üzeyir Hacıbəyli" adlı krossvord həll edin.

Tapşırığı düzgün yerinə yetirəndən sonra krossvordda aşağıdakı sözlər olacaq:

1.Himn 2. Marş 3. Cəngi 4. Beşik 5.Vətən 6. Musiqi

Qrupların yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) yada salınır və Üzeyir Hacıbəyliyə məxsus olan "Cəngi" pyesi səsləndirilir.

T3 (kiçik qruplarla iş): "Cəngi" pyesini xarakterinə uyğun başqa cür adlandırmaq üçün

verilmiş sözlərdən birini seçin.

zərif, qəhrəmani, kədərli, vüqarlı, məzəli.

Sonra "Cəngi" pyesi təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı nə işlər gördünüz? Bugünkü dərstdə hansı hissləri keçirdiniz?*

2-ci dərs

Mövzu:	Sülhün carçıları
Standart:	1.1.3., 2.1.1., 3.1.2.
Məqsəd:	1. "Göyərçinik biz" mahnısı haqqında kiçik təqdimat edir. 2. Mahnıların emosional xarakterini şərh edir. 3. İfa etdiyi mahnıya ritmik müşayiət edir.
İnteqrasiya:	Azərbaycan d. 3.1.4.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplarla
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, şaxələndirmə, dərsləklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərsləklə səh. 6-7), "Qoy həmişə günəş olsun" və "Göyərçinik biz" mahnılarının videoçarxları və ya səsyazmaları, iş vərəqləri, 2 şəkil (uşaqlar müharibə və sülh şəraitində)
Dərsin gedişi:	

I. Motivasiya

Müəllim lövhədən 2 şəkil asır (uşaqlar müharibə şəraitində və uşaqlar sülh şəraitində) və sinfə suallarla müraciət edir:

– Şəkillərdə nə təsvir olunub? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. *Sülh haqqında mahnıların təqdimatını necə etmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları"nı (dərsləklə səh. 7) şagirdlərin yadına salır və musiqisi Arkadi Ostrovskinin, sözləri Lev Oşaninə məxsus olan "Qoy həmişə günəş olsun!" mahnısını səsləndirir. Sonra şagirdlərin diqqəti həmin mahnı haqqında mətnə yönəldilir (dərsləklə səh.10). Sınıf qruplara bölünür. Hər qrupa mərkəzində "Qoy həmişə günəş olsun!" sözləri yazılmış iş vərəqi paylanılır. Müəllim şaxələndirmə üsulunu şagirdlərin yadına salır və bu sxemin (dərsləklə səh.10) təqdimat növlərindən biri olduğunu söyləyir.

T1 (kiçik qruplarla iş): Verilmiş sxemə əsasən "Qoy həmişə günəş olsun!" mahnısının təqdimatını hazırlayın.

"Qoy həmişə günəş olsun!" mahnısı təkrar səsləndirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdik-

ləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim "Mahnının ifa qaydaları"nı (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salır. Vokal məşqi keçirilir və musiqisi Rəşid Şəfəqə, sözləri Zəhra Vəlizadəyə məxsus olan "Göyərçinik biz!" mahnısı öyrədilir. 2-ci tapşırıq yerinə yetirilməzdən əvvəl müəllim nümunə üçün mahnının 1-ci bəndini oxuyur və ritmik müşayiətini nümayiş etdirir.

T2 (kollektiv iş): "Göyərçinik biz!" mahnısını oxuyarkən işarələnmiş hecalara əl çalın..

"Göyərçinik biz" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərə üzərində uşaqların həyatına aid şəkillər olan vərəqlər paylayır.

T3 (kiçik qruplar işi): "Göyərçinik biz!" mahnısının məzmununa uyğun şəkilləri seçin.

Düzgün cavab: 1-ci və 2-ci şəkil

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur və bu üsulun (şəkldən istifadə) bir başqa təqdimat növünün də olduğu qeyd olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı nə işlər gördünüz? Dərslərdən çox xoşunuza gələn nə idi?*

3-cü dərs

Mövzu: Əziz müəllim

Standart: 2.1.1., 3.3.3.

Məqsəd: 1. Mahnıların emosional xarakterini şərh edir.
2. "Müəllim" mahnısını oxuyaraq dirijorluq edir.

İntegrasiya: Azərb. d.: 1.2.3., H.b.: 3.2.1.

İş forması: kollektiv, kiçik qruplarla iş

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, assosiasiya, dirijorluq, dərsləklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslük səh. 6-7), "Müəllim" və "Məktəblilər" mahnılarının videoçarxları və ya səsyazmaları, iş vərəqləri, dərs prosesinin təsviri olan şəkil

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Sinfə dərs prosesinin təsviri olan şəkil nümayiş olunur. Sonra müəllim şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– *Məktəb sizə nə öyrədir? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)*

T.s. *Məktəb haqqında mahnıların xarakterini necə ifadə etmək olar? (Şagirdlərin fərziyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları"nı (dərslük səh. 7) şagirdlərin yadına salır və musiqisi Musa Mirzəyevə, sözləri Hikmət Ziyaya məxsus olan "Məktəblilər" mahnısını səs-

ləndirir. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim verilmiş nümunənin əsasında təqdimatın hazırlanması qaydalarını (*sinkveyn*¹ üsulu) izah edir.

Nümunə:

Üzeyir Hacıbəyli

Görkəmli, vətənpərvər

Bəstəlayir, ilhamlandırır, inandırır.

Biz onun musiqisini sevirik.

Dahi

T1 (kiçik qruplarla iş): Aşağıdakı qaydalara əsasən "Məktəblilər" mahnısı haqqında təqdimat hazırlayın.

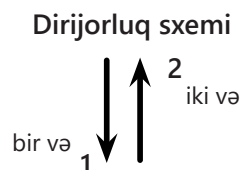
"Məktəblilər" mahnısı təkrar səsləndirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Nailə Mirməmmədliyə, sözləri Zivər Ağayevaya məxsus olan "Müəllim" mahnısını öyrədir. 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərin diqqətini "1 və, 2 və" dirijorluq sxeminə (dərslük səh. 13) yönəldir və ölçüyə uyğun dirijorluq hərəkətlərini yada salır.

T2 (kollektiv iş): "Müəllim" mahnısını oxuyaraq ölçüsünə uyğun dirijorluq edin.

"Müəllim" mahnısı təkrar ifa olunur.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı nə işlər gördünüz? Dərslərdə səslənən mahnılara uyğun hansı atalar sözlərini bilirsiniz?*

4-cü dərs

Mövzu: Müstəqil Azərbaycan

Standart: 1.1.3., 3.3.3.

Məqsəd: 1. Mahnılar haqqında kiçik təqdimatlar edir.
2. "Azərbaycanım" mahnısını oxuyaraq dirijorluq edir.

İntegrasiya: Azərb.d.: 1.2.3., H.b.: 3.2.1.

İş forması: kollektiv,

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, dirijorluq, təqdimat, dərslüklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslük səh. 6-7), "Azərbaycanım" və "Gözəl Vətən" mahnılarının videoçarxları və ya səs-yazmaları, iş vərəqləri, dərslük mövzusunə aid videoçarx, "Mahnı haqqında kiçik təqdimatın tərtib etmə qaydaları" ilə bağlı plakat

¹ Sinkveyn – 5 sətirlik qafiyəsiz şeir; şagirdləri mövzunu təsvir etməyə yönəldən vasitə kimi istifadə edilir.

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Sinfə şair Tofiq Bayrama məxsus olan "Azərbaycan deyəndə" şeirinə aid videoçarx nümayiş olunur. Müəllim şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– İzlədiyiniz videoçarxda nədən danışılır? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. Azərbaycan haqqında mahnıları necə təqdim etmək olar?

(*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.*)

II. Fəaliyyət

Müəllim lövhədən "Mahnı haqqında **kiçik** təqdimatın tərtibedilmə qaydaları" ilə bağlı plakat asır.

Mahnı haqqında kiçik təqdimatın tərtibedilmə qaydaları:

1. Mahnı və müəlliflərinin adları.
2. Mahnının xarakter və məzmunu haqqında fikirlər.
3. Mahniyə aid əlavələr: atalar sözləri və şəkillər.

Müəllim "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları"nı (dərslük səh. 7) şagirdlərin yadına salır və musiqisi Nailə Mirməmmədliyə, sözləri Sübhənə Nəciqızına məxsus olan "Gözəl Vətən" mahnısını səsləndirir. Sınıf qruplara bölünür və hər qrupa iş vərəqi paylanılır.

T1 (kiçik qruplarla iş): "Gözəl Vətən" mahnısının yazılı təqdimatını hazırlayın.

"Gözəl Vətən" mahnısı təkrar səsləndirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim "Mahnının ifa qaydaları"nı (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salır. Vokal məşqi keçirilir və musiqisi Rauf Hacıyevə, sözləri Ənvər Əlibəyliyə məxsus olan "Azərbaycanım" mahnısı öyrədilir.

T2 (kollektiv iş): "Azərbaycanım" mahnısını oxuyarkən ölçüsünə uyğun dirijorluq edin ("bir və", "iki və").

T3 (kiçik qruplarla iş): "Azərbaycanım" mahnısının şifahi təqdimatını hazırlayın.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri ikinci və üçüncü tapşırıqlar müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı nə işlər gördünüz? Hansı mahnıya təqdimat hazırlamaq istəyərdiniz?*

LAYIHƏ

II BÖLMƏ MAHNILARIN RİTMİK MÜŞAYİƏTİ

II bölmə 3 dərsi əhatə edir. Onun musiqi repertuarına vətənpərvərlik mövzusunda olan mahnılar daxil edilmişdir.

Bu bölmədə şagirdlərdə ritm hissənin inkişafı əsas kimi götürülmüşdür. Bunun üçün fənn üzrə dövlət standartlarına uyğun olaraq tapşırıqlarda ritmik müşayiətin icrası müxtəlif üsullarla verilmişdir.

Ritm musiqi ifadə vasitəsidir. Musiqi ritminin hissetməsi – kompleks bir qabiliyyətdir. Bu qabiliyyətlərə qavrama, dərkətmə, icra və ritmik obrazların yaradılması daxildir. Ritmi hissetmə qabiliyyəti inkişaf olunmasa, istər mahnıoxuma, musiqi alətində çalma, musiqini qavrama, rəqsetmə və s. kimi fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsində çətinliklər ola bilər.

II bölmənin hər dərində mövzu ilə əlaqədar fikir bildirən personaj **Ritmdir**. Bölmənin əvvəlində **Re** notu personajı şagirdlərə “Ritmik müşayiət musiqinin məzmunu və xarakteri haqqında təsəvvürün yaranmasına kömək edir” fikrini bildirir və bununla II bölmədə nədən danışılacağı barədə qısa məlumat verir. Müəllim bu bölmədə hər hansı musiqi nümunəsini səsləndirərkən şagirdlərin diqqətini daha çox onun ritminə və ritmik müşayiətinə yönəltməlidir.

Musiqi ritmik hissənin formalaşması və inkişafı üçün dərslərdə şagirdləri ritmə aid yeni məlumatlarla tanış edərkən müvafiq əyani vasitələrdən istifadə etmək vacibdir. Vizual vasitələr: ritm üzərində işləmək üçün kartlar, mahnıların ritmik şəkli, sxem və cədvəllər – musiqi ritminin qavranılmasını asanlaşdırır. Ritm haqqında mücərrəd izahatlar şagirdləri həmin mövzunun qavramasına və ümumiyyətlə, onların ümumi musiqi inkişafına mənfi təsir göstərə bilər.

Hər bir musiqi əsərinin müəyyən ritmi vardır. Bəzi musiqi əsərləri öz ritminə görə rəqsi və ya marşı xatırladır. Musiqinin məzmunu və xarakterinə görə ritmik müşayiəti müəyyənləşdirmək olar. Musiqi əsərlərinin müşayiəti əl çalmaqla, addımlamaqla, rəqs etməklə, zərb musiqi alətlərində çalmaqla yerinə yetirilir.

Nö	Musiqi nümunəsinin adı	Ritmin növü	Ritmik müşayiətin növü
1.	"Azərbaycan". Aşıq xalq mahnısı, S.Vurğun	oynaq	əl çalma
2.	"Mahnı və rəqs". C. Cahangirov, M. Seyidzadə	oynaq	rəqs hərəkətləri və əl çalma
3.	"Azərbaycan bayrağı". N. Mirməmmədli, V. Əhməd	marş	yerində addımlama
4.	"Zəfər nəğməsi". A. Soltanoğlu, B. Vəziroğlu	marş	əl çalma, zərb musiqi alətlərində çalma
5.	"Əsgər marşı". C. Quliyev, Ə. Kamin	marş	yerində addımlama, zərb musiqi alətlərində çalma

5-ci dərs

Mövzu:	"El bilir ki, sən mənimsən"
Standart:	3.2.1.
Məqsəd:	1. Dinlənən və oxunan rəqs xarakterli mahnıların ritmini rəqs hərəkətləri və əl çalmaqla göstərir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d.: 1.2.3., Riy.: 4.2.4.
İş forması:	kollektiv, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Azərbaycan" və "Mahnı və rəqs" mahnılarının videoçarxları və ya səs-yazmaları; "Çal, oyna!", "Bənövşə", "Qərənfil" mahnılarının videoçarxları və ya səs-yazmalarından bir parça

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim II sinifdə ritm musiqi ifadə vasitəsi haqqında keçilənləri şagirdlərin yadına salır (Musiqi, II sinif, dərslik səh. 30-31). Lövhədə "Rəqs xarakterli mahnılar" ifadəsini və həmin xarakterdə olan mahnıların adlarını yazır ("Çal, oyna!", "Bənövşə", "Qərənfil") Şagirdlərin diqqəti yazı lövhəsinə yönəldilir. Sonra müəllim həmin mahnılardan bir parça səsləndirir və sinfə suallarla müraciət edir:

– Səsləndirilən mahnıların ritmi necədir? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. Mahnının rəqs xarakterini ritmik müşayiətlə necə göstərmək olar? (*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.*)

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır.

Müəllim vokal məşqi keçirir və sözləri Səməd Vurğuna məxsus olan "Azərbaycan" aşiq mahnısını öyrədir. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərin diqqətini "Azərbaycan" aşiq mahnısının sözlərinə yönəldir (dərslik səh. 16-17). Sözlərin bəzi hecalarının altında əl çalmaqla işarə verilib. Müəllim şagirdlərə mahnını oxuduqca işarələnmiş hecalara əl çalmağı izah edir.

T1 (kollektiv iş): "Azərbaycan" aşiq mahnısını oxuyarkən işarələnmiş hecalara uyğun əl çalın.

"Azərbaycan" aşiq mahnısı ifa olunur. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) yada salınır. Müəllim musiqisi Cahangir Cahangirova, sözləri Mirmehdi Seyidzadəyə məxsus olan "Mahnı və rəqs" mahnısını səsləndirir. Sonra şagirdlərin diqqəti mahnıya aid sxemə yönəldilir (dərslik səh.17). Şagirdlər 2-ci tapşırığı yerlərində icra edir. Nümunə üçün sxemdə mahnının 2 sətiri verilib, lakin ritmik müşayiətin sxemi bütün mahnıya aiddir.

T2 (fərdi və kollektiv iş): Sxemə görə "Mahnı və rəqs" mahnısının ritmini rəqs hərəkətləri və əl çalmaqla göstərin.

Ölkə-	mizin	bizik	bəxti-	yar nəş-	li
Oyna-	yırıq	həvəs-	li	həvəs-	li
					

"Mahnı və rəqs" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Hansı mahnılar səslənəndə rəqs edərdiniz?*

6-cı dərs

Mövzu:	"Azərbaycan bayrağı"
Standart:	1.2.1., 3.1.2.
Məqsəd:	1. "Azərbaycan bayrağı" mahnısını oxuyarkən ritminə uyğun addımlayır. 2. Mahnı janırında yazılan nümunələrinin emosional xarakteri barədə kiçik təqdimatlar edir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d.: 2.2.4, F.t.: 2.1.1.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, konseptual cədvəl, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Azərbaycan bayrağı" və "Zəfər nəğməsi" mahnılarının videoçarxları və ya səsyazmaları, iş vərəqləri
Dərsin gedişi:	

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə "Mahnı-marş" ifadəsini yazır və sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Keçdiyiniz hansı mahnıları mahnı-marş adlandırırdınız? (*Şagirdlərin cavabları dinlənir.*)

T.s. Mahnıların marş ritmini müşayiətlə necə göstərmək olar? (*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.*)

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Nailə Mirməmmədliyə, sözləri Vüqar Əhmədə məxsus olan "Azərbaycan bayrağı" mahnısını öyrədir və musiqi sədaları altında addımlamağın ritmik müşayiətə aid olduğunu qeyd edir.

T1 (fərdi və kollektiv iş): "Azərbaycan bayrağı" mahnısını oxuyaraq yerinizdə addımlayın.

"Azərbaycan bayrağı" mahnısı ifa olunur. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları"nı (dərslük səh. 7) şagirdlərin yadına salır və musiqisi Abbas Soltanoğluna, sözləri Baba Vəziroğluna məxsus olan "Zəfər nəğməsi" mahnısını səsləndirir.

T2 (kollektiv iş): "Zəfər nəğməsi" mahnısının ritminə uyğun əl çalın.

"Zəfər nəğməsi" mahnısı təkrar ifa olunur. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim lövhədə konseptual cədvəl (dərslük səh. 19) çəkir: 4 sütun (mahnının adı, mahnının xarakteri, müşayiətin növü, təəssüratlar) və 3 sətir.

Sınıf kiçik qruplara bölünür və hər qrupa üzərində cədvəl olan iş vərəqi paylanılır.

T3 (kiçik qruplarla iş): Verilmiş mahnıları müqayisə etmək üçün cədvəli doldurun.

Tapşırığı düzgün yerinə yetirəndən sonra cədvəldə aşağıdakı qeydlər olacaq (cədvəlin 4-cü sütununda qrupların fərqli təəssüratlarının qeyd olunacağı gözlənilir):

Mahnının adı	Mahnının xarakteri	Ritmik müşayiətin növü	Təəssüratlar
1	2	3	4
"Azərbaycan bayrağı"	gümrah	yerində addımlama	
"Zəfər nəğməsi"	təntənəli	əl çalma, zərb musiqi alətlərində çalma	

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Mahnı-marşlarda daha hansı ritmik müşayiətdən istifadə edərdiniz?*

7-ci dərs

Mövzu:	Vətən sağ olsun!
Standart:	3.2.1.
Məqsəd:	"Əsgər marşı" və "Zəfər nəğməsi" mahnılarını ifa prosesində ritmik müşayiət edir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d. 1.2.3., F.t.: 2.1.1.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, kublar, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Əsgər marşı" və "Zəfər nəğməsi" mahnılarının videoçarxları və ya səs-yazmaları, ritmik müşayiətə aid videoçarx, zərb musiqi alətləri (nağara, baraban, zəng), kub, iş vərəqləri

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhəyə "Mahnıların ritmik müşayiəti" sözlərini yazır və sinfə suallarla müraciət edir:

– Mahniyə hansı üsullarla ritmik müşayiət edirlər? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)

T.s. *Mahnılara edilən ritmik müşayiətin mənası nədir? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Cavanşir Quliyevə, sözləri Əli Kaminə məxsus olan "Əsgər marşı" mahnısını öyrədir.

T1 (fərdi və kollektiv iş): "Əsgər marşı" mahnısını oxuyaraq yerinizdə addımlayın.

"Əsgər marşı" mahnısı ifa olunur. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Sınıf 3 qrupa bölünür. 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim hər qrupa zərb musiqi alətlərinin bir növünü (nağara, baraban, zəng) paylayır. Şagirdlərin diqqəti "Əsgər marşı" mahnısının ritmik sxeminə yönəldilir (dərslik səh. 21). Mahnının nəqəratını oxuyarkən sxemə əsasən ritmik müşayiət edilir.

T2 (kiçik qruplarla iş): "Əsgər marşı" mahnısının nəqəratını zərb musiqi alətlərində müşayiət edin.

"Əsgər marşı" mahnısı təkrar ifa olunur. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları"nı (dərslik səh. 7) şagirdlərin yadına salır və musiqisi Abbas Soltanoğluna, sözləri Baba Vəziroğluna məxsus olan "Zəfər nəğməsi" mahnısını səsləndirir.

T3 (kiçik qruplarla iş): "Zəfər nəğməsi"ni ritminə uyğun zərb musiqi alətlərində müşayiət edin.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Mahnıların ritmik müşayiəti haqqında yeni nə öyrəndiniz?

III BÖLMƏ MUSIQI FORMASI

III bölmə 3 dərsi əhatə edir. Onun musiqi repertuarına təbiət və məişət mövzusunda olan mahnılar daxil edilmişdir.

Bu bölmədə şagirdlərə musiqi formaları haqqında məlumatlar daha geniş şəkildə verilir. Bunun üçün fənn üzrə dövlət standartlarına uyğun olaraq musiqi formasına aid müxtəlif məzmunlu tapşırıqlar və oyun verilmişdir.

Hər birimiz musiqi əsərinin – istər mahnı olsun, istərsə də sadə instrumental əsər onun müxtəlif dərəcədə musiqi obrazını müəyyən formada qəbul edirik. Sadə musiqi formaları ilə tanışlıq ardıcıl və sistemli olaraq bir, iki, üç hissəli, rondo və variasiya formalarının quruluşunun qanunauyğunluqlarını bilməklə baş verir. Bir, iki, üç hissəli musiqi forması artıq ikinci sinifdən tanışdır. Bu il onların təkrar olunması rondo və variasiya formalarının mənimsənilməsinə kömək edir.

Musiqi əsərinin formasını müəyyənləşdirərkən formanın ümumi xüsusiyyətlərinə diqqət yetirmək 3-cü sinif şagirdləri üçün kifayətdir. Şagirdlər musiqi formasını müəyyənləşdirmək üçün əvvəl musiqi əsərlərini sadə formada təhlil etməyi bacarmalıdır. Məqsədə çatmaq üçün təhlil şagirdlərə tanış olan musiqi əsərlərinin üzərində aparılır, əsərin quruluş xüsusiyyətləri onun xarakteri ilə müqayisə olunur. Bununla şagirdlər musiqi əsərinin formasını, hissələrinin sayını və əsərin xarakterini təyin etməyi öyrənirlər. Musiqi formalarının xüsusiyyətlərini öyrədərkən birinci növbədə şagirdin diqqətini musiqi əsərinin ifadəliliyinə və təsvirinə yönəltmək lazımdır.

III bölmənin hər dərində mövzu ilə əlaqədar fikir bildirən personaj **Laddır**. *Lad* personajının bu bölməyə salınması musiqi formasının müəyyənləşdirilməsi, həmin əsərlərdə əks olunan obrazlarla bağlıdır. “Musiqi əsərinin forması onun məzmunu ilə sıx əlaqədardır” fikrini bölmənin əvvəlində şagirdlərə **Mi notu** personajı təqdim edir və bununla III bölmədə nədən danışılacağı barədə qısa məlumat verir. Müəllim bu bölmədə hər hansı musiqi nümunəsini səsləndirərkən şagirdlərin diqqətini daha çox onun ladına və musiqi formasına yönəltməlidir.

LAYIHƏ

Nº	Musiqi nümunəsinin adı	Lad	Forma
1.	"Qatar". F. Əmirov, Z. Cabbarzadə.	major	I
2.	"Qayıqda". S. Rüstəmov, M. Seyidzadə	minor	II
3.	"Taxta əsgərlər marşı". P. Çaykovski	major, minor, major	III
4.	"Biçinçilər". F. Kuperen	major, minor, major, minor, major	rondo
5.	"Məktəblilər". M. Mirzəyev, H. Ziya (bir bənd)	major	II
6.	"Sadiq olaq Vətənə". O. Zülfüqarov (bir bənd)	minor	II
7.	"Qaliblər mahnısı". Q. Hüseynli, Ə. Ziyatay (bir bənd)	major	I
8.	"Çoban mahnısı". Fransız xalq mahnısı	major	I
9.	"Fransız mahnısı mövzusunda 12 variasiya". Volfqanq Amadey Motsart (əsas mövzu və üç variasiya: I, VIII, IX)	major, major, major, minor,	variasiya

8-ci dərs

Mövzu: Sadə musiqi formaları

Standart: 1.2.3., 3.3.1.

Məqsəd: 1. Bir, iki və üç hissəli musiqi əsərlərinin təqdimatını edir.
2. İfa olunan musiqi əsərlərinin ladlarını müəyyən edir.

İnteqrasiya: Azərb. d.: 1.2.1.

İş forması: kollektiv, kiçik qruplarla

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, cədvəllə iş, dərsliklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Uşaq albomu"ndan "Taxta əsgərlər marşı" pyesinin, "Qatar" və "Qayıqda" mahnılarının videoçarxları və ya səs yazmaları, iş vərəqləri

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədən 1, 2 və 3 hissəli musiqi formalarının sxemlərini asır ("A", "A-B", "A-B-A") və sinfə sualla müraciət edir:

– Lövhədə hansı musiqi formalarının sxemləri verilib? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. Musiqi əsərinin formasını necə müəyyən etmək olar? (*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.*)

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərin diqqətini 1, 2 və 3 hissəli musiqi formaları haqqında mətnə və sxeminə yönəldir (dərslük səh. 22). Sınıf qruplara bölünür, hər qrupa üzərində cədvəl və ladı (major, minor) bildirən simalarla iş vərəqləri paylanılır. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim 3 musiqi nümunəsindən istifadə edir: 1) musiqisi Fikrət Əmirova, sözləri Zeynal Cabbarzadəyə məxsus olan "Qatar" mahnısı, 2) musiqisi Səid Rüstəmov, sözləri Mirmehdi Seyidzadəyə məxsus olan "Qayıqda" mahnısı və 3) musiqisi Pyotr Çaykovskiye məxsus olan "Taxta əsgərlər marşı" pyesi. Müəllim sinfə cədvəllə (dərslük səh. 23) işləmə qaydasını izah edir: dərstdə ifa olunan musiqi əsərinin adları cədvəldə qeyd olunur. Həmin musiqi əsəri növbə ilə səsləndirilir, əsərin dinlənilməsi zamanı musiqidə əhvali-ruhiyyənin (ladın) dəyişilməsinə fikir verilir və cədvəlin müvafiq damasında qeyd olunur.

– major

– minor

Musiqi əsərinin adı	Musiqi əsərinin forması	hissələr		
		A	B	A
"Qatar"	1 hissəli	major		
"Qayıqda"	2 hissəli	minor	minor	
"Taxta əsgərlər marşı"	3 hissəli	major	minor	major

T1 (kiçik qruplarla iş): Musiqi nümunələrinin hissələrinin ladını müəyyənləşdirib cədvəldə qeyd edin.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları"nı (dərslük səh. 7) şagirdlərin yadına salır. və II sinifdə keçilən "Qatar" mahnısını (1-ci musiqi əsəri) səsləndirir. Sonra qruplar cədvəlin 1-ci sətrində qeydlər aparır.

Müəllim "Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və şagirdlərə "Qayıqda" mahnısını (2-ci musiqi əsəri) öyrədir. Sonra qruplar cədvəlin 2-ci sətrində qeydlər aparır.

Müəllim "Taxta əsgərlər marşı" pyesini (3-cü musiqi əsəri) səsləndirir. Sonra qruplar cədvəlin 3-cü sətrində qeydlər aparır.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Dərstdə hansı fəaliyyətinizi daha uğurlu hesab edirsiniz?*

9-cu dərs

Mövzu:	"Musiqili dairə"
Standart:	1.2.3., 3.3.1.
Məqsəd:	1. Musiqi əsərinin rondo formasında olduğunu tanıyır. 2. İfa olunan musiqi əsərinin ladını tanıyır.
İnteqrasiya:	Azərb. d.: 1.2.1.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, oyun, uyğunlaşdırma, dərsləklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Biçinçilər" pyesinin, "Məktəblilər" /Musa Mirzəyev, Hikmət Ziya/, "Sadiq olaq Vətənə" / Oqtay Zülfüqarov/, "Qaliblər mahnısı" /Qəmbər Hüseynli, Ələkbər Ziyatay/ (mahnılarından bir bənd) musiqi nümunələrinin videoçarxları və ya səsyazmaları, iş vərəqləri

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədən "Qoğal" rus xalq nağılına aid şəkli asır. "Qoğal" nağılının səsyazması dinlənir. Müəllim sinfə suallarla müraciət edir:

– Nağılda hansı qəhrəmana bir neçə dəfə rast gəlirik? (Şagirdlərin cavabları dinlənir.)

T.s. *Təkrarlanan obrazları musiqidə necə göstərmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərin diqqətini rondo musiqi forması haqqında mətnə və sxeminə yönəldir: A-B-A-C-A (dərslik səh. 24). Sonra müəllim şəkildə təsvir olunmuş "Qoğal" nağılının qəhrəmanları nümunəsində rondo musiqi formasını izah edir.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Musiqisi Fransua Kuperena məxsus olan "Biçinçilər" pyesi səsləndirilir. Müəllim pyesin rondo musiqi formasında yazılmasını qeyd edir və şagirdlərin diqqətini pyesdə bir neçə dəfə təkrarlanan melodiya yönəldir.

Sonra "Musiqili dairə" oyunu keçirilir. oyun üçün əvvəlcədən hərəsindən bir nüsxə Qoğal, Dovşan, Canavar, Ayı masqaları hazırlanır

"Musiqili dairə" oyunu

Oyunun qaydaları: Sınıf 4 qrupa bölünür. Hər qrupa "Qoğal" nağılının qəhrəmanlarına aid maskalar paylanılır (Qoğal, Dovşan, Canavar, Ayı) və kiçik qruplar həmin maskaya uyğun adlandırılır. Qruplarda maskadakı obraza görə yerinə yetirəcək hərəkətlər müzakirə olunur. "Dovşan", "Canavar", "Ayı" qrup şəklində bir dairədə düzülür. "Qoğal" qrupunun üzvləri isə həmin qrupların arasında tək-tək düzülür. Musiqi səsləndikcə təkrar olunan musiqi parçasında bir Qoğal yerində addımlayır (hər səslənmədə növbəti Qoğal). Təkrar olunmayan musiqi parçasında isə növbəti qrup üzvləri nağıl qəhrəmanlarının hərəkətlərini yerinə yetirirlər (əvvəl "Dovşan", sonra "Canavar", daha sonra "Ayı" qrupu).

T1 (kiçik qruplarla iş): "Musiqili dairə" oyununu "Biçinçilər" pyesinin müşayiəti ilə oynayın. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim 2-ci sinifdə öyrənilən mahnıların bir bəndini səsləndirir ("Məktəblilər mahnısı" / Musa Mirzəyev, Hikmət Ziya/, "Sadiq olaq Vətənə" / Oqtay Zülfüqarov/, "Qaliblər mahnısı" / Qəmbər Hüseynli, Ələkbər Ziyatay/). Müəllim şagirdlərin diqqətini musiqi parçalarının yanında yazılan A, B və C hərflərinə yönəldir. İzah olunur ki, A, B və C hərfləri ayrı-ayrı musiqi parçalarını bildirir.

Qruplara üzərində rondo musiqi formasının sxemi (A-B-A-C-A) olan iş vərəqləri paylanılır.

T2 (kiçik qruplarla iş): Verilmiş musiqi parçalarından (A, B, C) istifadə etməklə rondo formasında "Mahnı çələngi" musiqi nümunəsini qurun.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim "Mahnı çələngi"ndə istifadə olunmuş musiqi parçalarının ladları haqqında şagirdlərə məlumat verir: A və C – major, B – minor.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir.

T3 (kollektiv və fərdi iş): "Mahnı çələngi"nin hissələrini ladına uyğun ifa edin.

"Mahnı çələngi" ifa olunur. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Musiqi forması haqqında yeni nə öyrəndiniz?*

10-cu dərs

Mövzu:	Variasiya
Standart:	1.2.3., 3.1.1.
Məqsəd:	1. Musiqi əsərinin variasiya formasında olduğunu tanıyır. 2. "Çoban mahnısı" fransız xalq mahnısını bir və iki səsli ifa edir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d.: 1.2.1.
İş forması:	kollektiv, böyük və kiçik qruplarla, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, semantik cədvəl, modelləşdirmə, dərslüklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslük səh. 6-7), "Fransız xalq mahnısı mövzusunda 12 variasiya" və "Çoban mahnısı" fransız xalq mahnısının videoçarxları və ya səsyazmaları, iş vərəqləri, şəkil (müxtəlif xarakterli simaların təsviri)

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə şəkil asır. Şəkildə sıra ilə bir neçə sima təsvir olunub (eyni simanın / emoji/ bir neçə təsviri, hər birinin ifadəsində fərqli xarakteri bildirən cüzi dəyişiklik). Sonra sinif suallarla müraciət edir:

– Şəkildəki obrazın təkrarlarında nə kimi dəyişikliklər var? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)

T.s. Musiqidə obrazın dəyişilmiş halda təkrarlanmasını necə göstərmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərin diqqətini variasiya musiqi forması haqqında mətnə və sxemə yönəldir: A-A1-A2-A3 (dərslük səh. 26).

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və "Çoban mahnısı" fransız xalq mahnısını öyrədir. Sonra sinif 2 böyük qrupa bölünür. 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim mahnının 2 səsli oxuma qaydasını izah edir: I qrup mahnının melodiyasını "la" hecası ilə, II qrup isə "li" hecası ilə oxuyur.

T1 (kollektiv və böyük qruplarla iş): "Çoban mahnısı" səsləndikcə onun melodiyasını "la" və "li" hecaları ilə oxuyun.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim şagirdlərin diqqətini 3 çoban təsviri olan şəkllə yönəldir (dərslük səh. 27).

T2 (kollektiv və fərdi iş): "Çoban mahnısı"nın melodiyası səsləndikdə müxtəlif xarakterli çoban obrazlarını hərəkətlərlə göstərin.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslük səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim "Çoban mahnısı" fransız xalq mahnısının əsasında yazılmış bəstəkar Volfqanq Amadey Motsarta məxsus olan "Fransız xalq mahnısı mövzusunda 12 variasiya" əsərinin əsas melodiyası (mövzusu) və 3 (1-ci, 8-ci, 9-cu) variasiyanı səsləndirir. Sinif kiçik qruplara bölünür və hər qrupa üzərində semantik cədvəl (dərslük səh. 27) olan iş vərəqi paylanılır.

T3 (kiçik qruplarla iş): "Fransız xalq mahnısı mövzusunda 12 variasiya"nın əsas mövzusunda olan dəyişiklikləri cədvəldə qeyd edin.

Tapşırığı düzgün yerinə yetirəndən sonra cədvəldə aşağıdakı qeydlər olacaq:

	Melodiya	Temp	Lad
I variasiya	qalxan	tez	major
II variasiya	qalxan	orta (mülayim)	minor
III variasiya	qalxan	orta (mülayim)	major

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Hansı bilikləriniz variasiya musiqi formasını öyrənməyə kömək etdi?*

IV BÖLMƏ MUSIQI TƏƏSÜRATLARI

IV bölmə özündə 4 dərsi birləşdirir. Bu bölmənin əsas vəzifəsi şagirdlərdə bədii obrazı dərk etmə bacarığının inkişaf etdirilməsidir.

Musiqi təhsili sisteminin ana xətti musiqinin qavranılmasıdır. İstər klassik, istər xalq musiqisinin dərk edilməsində musiqi nümunələrinin intonasiya, janr, üslub xarakterinin üzə çıxarılması bacarığının olması vacib rol oynayır. Dinləyici musiqi obrazını məzmun, forma və ifadə vasitələrinin bədii vəhdəti kimi qəbul edirsə, o, musiqini qavraya bilər. Musiqinin qavranılması şagirdlərin hisslərinə, düşüncələrə, dünyagörüşünə əsaslanır. Bu səbəbdən bölməyə musiqi obrazının anlaması və müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı tapşırıqlar daxil edilmişdir. Musiqi obrazının temple əlaqələndirilməsi və təsviri incəsənətin bədii vasitələrinin köməyi ilə müəyyənləşdirilməsi, müzakirələrin aparılması, şaxələndirmə metodundan istifadə və s. şagirdlərin musiqi obrazının dərk etmə bacarığını formalaşdırır.

Bu bölmədə şagirdlərə "interval" anlayışı və 3 sadə interval haqqında ilkin məlumat verilir. Bu da, öz növbəsində, musiqi nümunələrində əks olunan obrazları dərk etməyə imkan yaradır.

IV bölmənin hər dərində mövzu ilə əlaqədar fikir bildirən personaj **Temp**dir. **Temp** personajının bu bölməyə salınması musiqi obrazının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlıdır. "Müxtəlif məzmunlu musiqi əsərlərini dinləyərkən və ya ifa edərkən musiqi təəssüratlarımız zənginləşir" fikrini bölmənin əvvəlində şagirdlərə **Fa notu** personajı təqdim edir və bununla IV bölmədə nədən danışılacağı barədə qısa məlumat verir. Müəllim bu bölmədə hər hansı musiqi nümunəsini səsləndirərkən şagirdlərin diqqətini daha çox onun tempinə və musiqi obrazına yönəltməlidir.

№	Musiqi nümunəsinin adı	Musiqi nümunəsinin tempi	Musiqi obrazı
1.	"Şaxta baba". S. Rüstəmov, M. Seyidzadə.	orta	Şaxta Baba, şənlik, uşaqlar
2.	"Azərbaycanım". R. Hacıyev, Ə. Əlibəyli.	tez	vətən
3.	"Qəşəngi" Azərbaycan xalq rəqsi	tez	şənlik
4.	"Gözəl Vətən". N. Mirməmmədli, S. Nəciqızı.	orta, mülayim	vətən
5.	"Sarı bülbül" Azərbaycan xalq mahnısı.	orta	vətən, təbiət, bülbül
6.	"Vətən oğlu" aşıq mahnısı	orta	qəhrəman

11-ci dərs

Mövzu:	Musiqidə müxtəlif obrazlar
Standart:	2.1.1.
Məqsəd:	"Şaxta Baba" mahnısı və "Qəşəngi" rəqsinin obrazlarını müxtəlif formada təqdim edir.
İnteqrasiya:	Azərb. d.: 1.2.1.; T.i.: 3.1.1.
İş forması:	kollektiv, böyük və kiçik qruplarla, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, rəqsetmə, assosiasiya, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Şaxta baba" mahnısının və "Qəşəngi" rəqsinin videoçarxları və ya səs-yazmaları, "Rəqs elementlərinin sxemi", iş vərəqləri
Dərsin gedişi:	

I. Motivasiya

Müəllim "Şaxta baba" mahnısı və "Qəşəngi" rəqsindən bir parça səsləndirir. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Səslənən musiqi parçaları təsəvvürünüzdə hansı obrazları canlandırırdı? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)

T.s. Musiqi obrazlarını necə təqdim etmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Səid Rüstəmov, sözləri Mirmehdi Seyidzadəyə məxsus olan "Şaxta baba" mahnısını öyrədir.

T1 (kiçik qruplarla iş): "Şaxta baba" mahnısını obrazlara görə orta tempdə ifa edin.

"Şaxta baba" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim "Qəşəngi" Azərbaycan xalq rəqsini səsləndirir.

Sınıf kiçik qruplara bölünür və hər qrupa üzərində "Şaxta baba" mahnısı və "Qəşəngi" rəqsinin sözləri və müxtəlif obrazların təsviri (yağış, məşin oyuncağı, rəqs edən oğlan və qız, yolka, Şaxta babanın hədiyyə torbası, nənə və baba) olan iş vərəqi paylanılır (dərslik səh. 29).

T2 (kiçik qruplarla iş): "Şaxta baba" və "Qəşəngi" musiqi nümunələrinin obrazlarına uyğun şəkilləri seçin.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim şagirdlərin diqqətini "Rəqs elementlərinin sxemi"nə yönəldir və həmin elementləri öyrədir.

T3 (kollektiv və fərdi iş): Obrazı müəyyən edib "Qəşəngi" rəqsini tempinə uyğun ifa edin.

"Qəşəngi" rəqsi təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işlər gördünüz? Musiqi obrazı haqqında yeni nə öyrəndiniz?*

12-ci dərs

Mövzu:	Bayram ovqatı
Standart:	2.1.1., 3.2.3.
Məqsəd:	1. Musiqi nümunələrini ifa edərkən bayram ovqatı yaradır. 2. Musiqi nümunələrini tempinə uyğun ifa edir.
İnteqrasiya:	Azərbaycan d.: 1.2.1.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, anlayışın çıxarılması, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Qəşəngi" rəqsinin, "Şaxta baba" və "Azərbaycanım" mahnılarının videoları və ya səs yazmaları, "Şaxta baba" mahnısından bir parçanın səs yazması (metallofonda ifa), metallofon, iş vərəqləri, bir ağ üç rəngli kart

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədən dörd kart asır (bir kart ağ, üç kart rənglidir). Ağ kartın üzərində sual işarəsi, lövhəyə çevrilmiş tərəfində isə "Bayram ovqatı" söz birləşməsi yazılmışdır. "Bayram ovqatı" ifadəsini tapmaq üçün rəngli kartların (lövhəyə çevrilmiş tərəfində) birində yazılıb "Şənlik sözünün sinonimi", obirində – atalar sözü "Dost gəlişi bayram olar", üçüncüdə isə – bayramı təsvir olunmuşdur. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Kartlarda əks olunan şənlik sözünün sinonimi (atalar sözü "Dost gəlişi bayram olar", bayramı təsvir edən şəkil) hansı ovqat (hisslər) yaradır? (Şagirdlərin cavabları dinlənir. Cavablar səsləndikcə kartlar qeyd olunan ardıcılıqla, mürəkkəbdən sadəyə doğru növbə ilə açılır.)

T.s. Musiqinin köməyi ilə bayram ovqatını necə yaratmaq olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.)

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və 4-cü dərsdə öyrənilmiş "Azərbaycanım" mahnısı (musiqisi Rauf Hacıyevin, sözləri Ənvər Əlibəylinin) xorla ifa olunur (dərslik səh.15). Sınıf kiçik qruplara bölünür və hər qrupa üzərində "iki hissəli gündəlik" metodun cədvəli çəkilmiş iş vərəqi paylanır. Müəllim həmin cədvəllə işləmə qaydasını şagirdlərə izah edir:

Şagirdlər cədvəlin birinci sütununda mahnıdakı xoş təsir bağışlayan sözlər və ya fikirləri qeyd edirlər, ikinci sütununda isə seçimlərini əsaslandırırlar.

T1 (kiçik qruplarla iş): "Azərbaycanım" mahnısına aid fikirlərinizi verilmiş cədvəllə yazın.

Mahnıdakı xoş təsir bağışlayan sözlər və ya fikirlər	Seçimin əsaslandırılması
	

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərə metallofon paylayır.

T2 (kollektiv və fərdi iş): *Metallofonun 1-ci və 5-ci pillələrində çalmaqla "Şaxta baba" mahnısını tempinə uyğun ifa edin.*

"Şaxta baba" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim bayram əhvali-ruhiyyəsini yaratmaq məqsədilə şagirdlərə müxtəlif rəqs atributlarını (bayraqlar, zərlər, güllər, qar dənəcikləri) paylayır.

T3 (kollektiv və fərdi iş): *"Qəşəngi" Azərbaycan xalq rəqsini tempinə uyğun ifa edin.*

"Qəşəngi" rəqs təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Dərsdə daha çox xoşunuza gələn nə idi?*

13-cü dərs

Mövzu: "Gözəl Vətən"

Standart: 3.2.2., 3.3.3.

Məqsəd:

- İfa etdiyi mahnıların melodiyasında olan intervalları (prima, sekunda, tersiya) metallofonda çalır.
- $\frac{2}{4}$ və $\frac{3}{4}$ ölçüsündə olan musiqi nümunələrinin ifası zamanı dirijorluq edir.

İntegrasiya: Riy.: 4.2.4.

İş forması: kollektiv, fərdi

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, musiqi alətində çalma, dirijorluq, dərsliklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Gözəl Vətən" və "Sarı bülbül" mahnılarının videoçarxları və ya səsyazmaları, "İdman", "Qatar" və "Yaxşı otur, yaxşı dur!" mahnılarının bir parçasının melodik xətlərin təsviri olan plakat, *prima, sekunda* və *tersiya* intervallarının səsyazması, metallofon

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə "İdman", "Qatar" və "Yaxşı otur, yaxşı dur!" mahnılarının melodik xətlərinin təsviri olan plakat asır (dərslik səh. 32). Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Plakatda verilən mahnıların melodik xətləri haqqında nə deyə bilərsiniz? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)

T.s. *Musiqi əsərlərinin melodik xətti nə üçün fərqlənir? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərin diqqətini interval haqqında mətnə yönəldir, "İdman", "Qatar" və "Yaxşı otur, yaxşı dur" mahnılarının ilk intonasiyalarının melodik xətlərinin sxemi üzərində *prima*, *sekunda* və *tersiya* intervallarını izah edir (dərslik səh. 32).

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Nailə Mirməmmədliyə, sözləri Sübhənə Nəciqızıya məxsus olan "Gözəl Vətən" mahnısını öyrədir. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərə mahnının işarələnmiş sətirlərinin əvvəlində yazılmış rəqəmlərin mənasını açıqlayır: 1 – *prima*, 2 – *sekunda*, 3 – *tersiya* intervalını bildirir. Burada ilk iki heca həmin intervalı bildirir. (Qırmızı rənglə yazılan heca intervalın birinci səsidir, göy rənglə yazılan heca – intervalın ikinci səsidir). Müəllim şagirdlərin diqqətini mahnının sözlərinin sağ tərəfində yazılmış notların adlarına yönəldir. Onlar həmin intervalların notlarının adlardır. Müəllim mahnının sol notundan başlanmasını izah edir. Şagirdlərə metallofon musiqi aləti paylanılır.

T1 (kollektiv iş): *"Gözəl Vətən" mahnısının melodiyasında olan intervalları (mətnin işarələnmiş yerlərində) metallofondə çalın.*

"Gözəl Vətən" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim "Sarı bülbül" Azərbaycan xalq mahnısını səsləndirir. "Sarı bülbül" mahnısının 3/4 ölçüsündə yazılması qeyd edilir. 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərin diqqətini "bir və, iki və, üç və" dirijorluq sxeminə (dərslik səh. 33) yönəldir və ölçüyə uyğun dirijorluq hərəkətlərini yada salır.

T2 (kollektiv iş): *"Sarı bülbül" mahnısını ölçüsünə uyğun dirijorluq edin.*

"Sarı bülbül" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Interval haqqında nə öyrəndiniz?*

LAYIHƏ

14-cü dərs

Mövzu:	"El igidləri ilə tanınar"
Standart:	2.1.1.
Məqsəd:	İfa olunan "Vətən oğlu" aşiq mahnısının emosional xarakterinə əsasən "El igidləri ilə tanınar" mövzusunda təqdimat hazırlayır.
İntegrasiya:	Azərbaycan d.: 3.1.4.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplar
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnı oxuma, şaxələndirmə, təqdimat, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Mahnı haqqında kiçik təqdimatın tərtib etmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Vətən oğlu" mahnısının videoçarxı və ya səs-yazması, "Səkrəyin dastanı" cizgi filmindən bir parça, iş vərəqləri, şəkillər, açıqcalar, yapışqan və s.

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim qəhrəmanlıq mövzusunda videoçarx nümayiş etdirir. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Videoçarxda gördüyünüz qəhrəmanlığa musiqi uyğun gəlir? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)

T.s. *Nə üçün bəzi mahnılar qəhrəmani mahnılara aid edilir? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və "Vətən oğlu" aşiq mahnısını öyrədir.

1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim sinfi qruplara bölür. Qruplara üzərində şaxələndirmə üsulunun sxemi olan (dərslik səh. 35) iş vərəqi paylanır. (Sxemin mərkəzində "Vətən oğlu" sözləri yazılır.)

T1 (kiçik qruplarla iş): *"Vətən oğlu" mahnısından qəhrəmanlığa aid sözləri seçib verilmiş sxemdə qeyd edin.*

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim "Mahnı haqqında kiçik təqdimatın tərtib edilmə qaydaları"nı şagirdlərin yadına salır. Qruplara yeni iş vərəqi, şəkillər, açıqcalar, yapışqan və s. paylanılır.

T2 (kiçik qruplarla iş): *"Vətən oğlu" mahnısı əsasında "El igidləri ilə tanınar" adlı təqdimat hazırlayın.*

"Vətən oğlu" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Keçdiyiniz hansı mahnıları qəhrəmani mahnılara aid edərdiniz?*

V BÖLMƏ MUSİQİ ALƏTLƏRİ

V bölmə özündə 5 dərsi birləşdirir. Bölmənin əsas vəzifəsi şagirdlərdə musiqi alətlərinin tembrı və registrini müəyyənləşdirmək bacarığını formalaşdırmaqdır.

Tembr və registr musiqi ifadə vasitələri bir-birləri ilə sıx əlaqədədir. Musiqi nümunələrinin registrinə uyğun onların tembrı müəyyən olunur.

Müəllim şagirdlərdə bu istiqamətdə biliklərin verilməsi və bacarıqların formalaşdırılması üçün müxtəlif üsullardan istifadə edə bilər. Bu üsullara şagirdlərin diqqətini hər bir alətin tembrinin ifadəliliyinə cəlb edilməsi, alətin hər hansı bir obrazla müqayisəsi, xüsusiyyətlərinin göstərilməsi: incə (zəng), cingiltili (metallofon), dəqiq, tıqqıltılı (baraban) və s. Musiqi nümunələrinin ifası və ya səslənməsindən sonra onların müşayiəti üçün hansı alətin daha uyğun olduğunu şagirdlərlə müzakirə edilir.

Musiqi alətlərinin tembrlərini, səsləri (hündürlüyü və səslənmə müddəti) fərqləndirmək məqsədilə uşaqlar üçün musiqili-didaktik oyunlardan istifadə etmək faydalıdır.

Şagirdlərə tanış olduqları zərb musiqi alətləri ilə yanaşı, nəfəs, simli və simli-dartımlı musiqi alətlərinin növləri haqqında ilkin məlumat verilir. Bölmədə həmin alət qruplarının adlandırılması, ifa tərzı, tembrı və registrı, onların musiqi obrazlarının yaranmasında rolu haqqında məlumat verilir.

V bölmədə dərslərin mövzuları ilə əlaqədar fikir bildirən personajlar **Tembr və Registr**dur. (**Registr** personajın əlində *melodika* nəfəs alətidir). **Tembr** və **Registr** personajlarının bu bölməyə salınması musiqi alətlərinin səslənməsinin müxtəlifliyi ilə bağlıdır. "Hər xalqın öz milli musiqi alətləri var. İfa tərzinə görə onlar zərb, nəfəs, simli alətlərə bölünür" fikrini bölmənin əvvəlində şagirdlərə **Sol notu** personajı təqdim edir və bununla V bölmədə nədən danışılacağı barədə qısa məlumat verir. Bu bölmənin musiqi repertuarını musiqi alətləri səslənməsi ilə əlaqədar, təbiət hadisələrini təənnüm edən musiqi nümunələri təşkil edir. Müəllim bu bölmədə hər hansı musiqi nümunəsini səsləndirərkən şagirdlərin diqqətini daha çox onun registrinə və musiqi nümunəsində istifadə olunan musiqi alətinin tembrinə yönəltməlidir.

Nö	Musiqi nümunəsinin adı	Tembr (musiqi alətinə görə)	Registr
1.	"Çal, baraban!". O. Zülfüqarov, T. Elçin.	baraban, nağara	orta
2.	"Həsəni" Azərbaycan xalq rəqsi	dəf, nağara, şaxşax	orta
3.	"Bülbülün nəğməsi". C. Cahangirov, A. Şaiq.	tütək, fleyta	orta
4.	"Çoban bayatısı". Azərbaycan xalq musiqisi	tütək, fleyta	yuxarı
5.	"Tənha çoban". C. Last.	tütək, fleyta	yuxarı
6.	"Cənab leytenant". Ş. Musaoğlu.	gitara, tar	orta
7.	"Ay işığında". Q. Hüseynli, Z. Xəlil.	kamança, skripka	orta
8.	"Anacan". R. Rüstəmov, R. Zəka.	arfa, çəng	orta
9.	"Bayram axşamlarında". R. Mirişli, F. Qoca.	dəf, nağara, şaxşax, tütək, tar, kamança	orta

15-ci dərs

Mövzu:	Zərb alətləri
Standart:	2.1.1., 3.3.3.
Məqsəd:	1. İfa etdiyi musiqi nümunələrinə ritmik müşayiət edir. 2. "Çal, baraban!" mahnısını oxuyaraq 4/4 ölçüsündə dirijorluq edir.
İntegrasiya:	Riy.: 4.2.4.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplar, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, rəqsetmə, oyun, dirijorluq, musiqi alətlərində çalma, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Çal, baraban!" mahnısının və "Həsəni" rəqsinin videoçarxları və ya səs-yazmaları, "Rəqs elementləri sxemi", baraban, nağara, şaxşax, zəng, dəf zərb musiqi alətlərinin təsviri olan plakat, zərb alətləri (nağara, şaxşax, dəf, zəng) və kartlarda ayı, dovşan, sərçə, keçi, pişik, inək təsvir olunmuş şəkillər.

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədən baraban, nağara, şaxşax, zəng, dəf zərb musiqi alətlərinin təsviri olan plakat asır. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Plakatda gördüyünüz zərb musiqi alətləri bir-birindən nə ilə fərqlənir? (*Şagirdlərin cavabları dinlənir.*)

T.s. Musiqi obrazlarını yaratmaq üçün zərb alətlərindən necə istifadə etmək olar? (*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.*)

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Oqtay Zülfüqarova, sözləri Teymur Elçinə məxsus olan "Çal, baraban!" mahnısını öyrədir. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün şagirdlərin diqqətini "bir və, iki və, üç və, dörd və" dirijorluq sxeminə (dərslik səh. 36) yönəldir və ölçüyə uyğun dirijorluq hərəkətlərini nümayiş edir.

T1 (kollektiv və fərdi iş): "Çal, baraban!" mahnısını oxuyaraq ölçüsünə uyğun dirijorluq edin.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim şagirdlərə tembr musiqi ifadə vasitəsi haqqında məlumat verir (dərslik səh. 36). 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim "Musiqi obrazı" oyununu keçirir.

"Musiqi obrazı" oyununun qaydaları:

Sınıf kiçik qruplara bölünür. Hər qrupa bir növ zərb aləti (nağara, şaxşax, dəf, zəng) və ayı, dovşan, sərçə, keçi, pişik, inək şəkilləri (obrazlar) təsvir olunmuş kartlar paylanılır. Hər qrup musiqi alətinin tembrinə uyğun şəkillərdən bir obraz seçir. Kiçik musiqi parçası səsləndirilir. Qruplar növbə ilə zərb musiqi alətlərində çalmaqla müəyyən etdikləri obrazları ifadə edirlər.

T2 (kiçik qruplarla iş): Zərb alətinin tembrinə görə musiqi obrazı yaradır.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" şagirdlərin yadına salınır və "Həsəni" Azərbaycan

xalq rəqsi səsləndirilir. Müəllim şagirdlərin diqqətini "Rəqs elementləri" sxeminə yönəldir və həmin elementləri öyrədir.

T3 (kiçik qruplarla iş): Cümləni tamamlayın.

"Həsəni" rəqsinin müşayiətinə görə təsəvvürümdə ... obrazı yaranır.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Zərb alətlərinin tembrinə uyğun daha hansı musiqi obrazları yarada bilərsiniz?*

16-cı dərs

Mövzu: Nəfəs alətləri

Standart: 1.2.2., 2.1.2., 3.1.2.

Məqsəd:

1. Tembrə görə tütək və fleyta arasında oxşarlığı müəyyən edir.
2. Tütək musiqi alətinin tembrinin və bülbülün səsinin uyğunluğunu müəyyən edir.
3. Öz ifasını ritmik müşayiət edir.

İntegrasiya: H.b.: 1.1.1.

İş forması: kollektiv, kiçik qruplar, fərdi

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, uyğunlaşdırma, ritmika, dərsliklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Bülbülün nəğməsi" mahnısının, "Çoban bayatısı" Azərbaycan xalq musiqisinin və "Tənha çoban" pyesinin videoçarxları və ya səsyazmaları, "Kralın dovşanları" cizgi filmindən bir parça, "Üç registr" sxemi, iş vərəqləri, şəkillər, yapışqan və s.

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim "Kralın dovşanları" cizgi filmindən bir parçanı nümayiş etdirir. Sonra şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– Gördüyünüz videoçarxdakı oğlan hansı musiqi alətində çalır? (Şagirdlərin cavabları dinlənir.)

T.s. Musiqi obrazlarını yaratmaq üçün nəfəs alətlərindən necə istifadə etmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.)

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərə registr musiqi ifadə vasitəsi və nəfəs musiqi alətləri haqqında məlumat verir (dərslik səh. 38). "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" şagirdlərin yadına salınır və tütəkdə ifa olunan "Çoban bayatısı" Azərbaycan xalq musiqisi səsləndirilir (bir parça). Mül-

lim sinfi qruplara bölür. Hər qrupa üzərində "Üç registr" sxemi olan iş vərəqi, yapışqan, 2 şəkil (tütək və bülbül) paylanır (dərslük səh. 38). Müəllim 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün tapşırığın şərtlərini izah edir: verilmiş şəkilləri sxemdəki registrlərə uyğunlaşdırmalı və onları müvafiq yerdə yapışdırırlıdır.

T1 (kiçik qruplarla iş): Bülbül və tütək musiqi alətinin səs yüksəkliyinə uyğun registri müəyyən edin.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Cahangir Cahangirova, sözləri Abdulla Şaiqə məxsus olan "Bülbülün nəğməsi" mahnısını öyrədir.

T2 (kollektiv və fərdi iş): "Bülbülün nəğməsi" mahnısını oxuyarkən ritmə uyğun tütəkdə çalırmiş kimi hərəkətlərlə təsvir edin.

"Bülbülün nəğməsi" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim fleyta nəfəs alətində ifa olunan musiqisi bəstəkar Ceyms Lasta məxsus olan "Tənha çoban" pyesindən bir parça səsləndirir.

T3 (fərdi iş): Verilmiş sözlərdən istifadə edərək cümləni tamamlayın.

Baraban, metallofon, zəng, tütək, şaxşax.

"Tənha çoban" pyesinin xarakterinə uyğun fleytanı ... musiqi aləti ilə əvəz etmək olar.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Musiqi alətləri haqqında yeni nə öyrəndiniz?*

17-ci dərs

Mövzu: Simli alətləri

Standart: 1.2.2., 2.1.2., 3.1.2.

Məqsəd:

1. Tembrə görə musiqi alətləri (tar və gitara, skripka və kamança) arasında oxşarlığı müəyyən edir.
2. Kontrabas musiqi alətinin tembrinin və ayının səsinin uyğunluğunu müəyyən edir.
3. "Cənab leytenant" mahnısını oxuyarkən ritmik müşayiət edir.

İnteqrasiya:	H.b.: 1.1.1.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplar, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnı oxuma, rəsm çəkmə, uyğunlaşdırma, ritmika, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Cənab leytenant" və "Ay işığında" mahnılarının, kontrabas musiqi alətində melodiyanın ifasının videoçarxları və ya səsyazmaları, "Musiqiçi Qurvinek" cizgi filmindən bir parça, iş vərəqləri, kartlarda keçi, toyuq, bülbül, ayı, dovşan, sərçə, ilan, tülkü təsvir olunmuş şəkillər və s.

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim "Musiqiçi Qurvinek" cizgi filmindən bir parça nümayiş etdirir. Sonra şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– Gördüyünüz videoçarxda musiqiçi musiqi alətlərində hansı üsullarla çalırdı? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. *Eyni bir obrazın müxtəlif musiqi alətləri ilə əks olunması ona necə təsir edir? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərə simli musiqi alətləri haqqında məlumat verir (dərslik səh. 40). "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Musiqisi Qəmbər Hüseynliyə, sözləri Zeynal Xəlilə məxsus olan "Ay işığında" mahnısının melodiyasından bir parça (növbə ilə skripka, kamança, tar və gitara musiqi alətlərinin ifasında) səsləndirilir. Həmin ardıcılığı qruplar iş vərəqlərində qeyd etməli olacaqlar.

Müəllim sinfi qruplara bölür. Hər qrupa iş vərəqi paylanılır.

T1 (*kiçik qruplarla iş*): "Ay işığında" mahnısının melodiyası səsləndikcə onu ifa edən musiqi alətlərini müəyyən edin.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir, musiqisi və sözləri Şahin Musaoğluna məxsus olan "Cənab leytenant" mahnısını öyrədir.

T2 (*kollektiv və fərdi iş*): "Cənab leytenant" mahnısını oxuyarkən ritmə uyğun gitara çalırmiş kimi hərəkətlərlə təsvir edin.

"Cənab leytenant" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim kontrabas musiqi alətində melodiyanın ifasının videoçarxı nümayiş etdirir. 3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün qruplara müxtəlif heyvanların şəkilləri olan kartlar paylayır (keçi, toyuq, bülbül, ayı, dovşan, sərçə, ilan, tülkü).

T3 (fərdi iş): *Şəkillərdən kontrabas musiqi alətinin səslənməsinə uyğun obrazı seçib nümayiş etdirin.*

Kontrabas musiqi alətində ifanın videoçarxı təkrar nümayiş etdirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Azərbaycan və Avropa simli musiqi alətlərinin oxşarlığı nədədir?*

18-ci dərs

Mövzu: Simli-dartımlı alətlər

Standart: 1.2.2., 2.1.2., 3.1.2.

Məqsəd: 1. Tembrə görə qanun, çəng və arfa arasında oxşarlığı müəyyən edir.
2. Qanun musiqi alətinin tembrinin suyun şırıltısına uyğunluğunu müəyyən edir.

İnteqrasiya: 3. "Anacan" mahnısını oxuyarkən ritminə uyğun əl çalır.

İş forması: H.b.: 1.1.1.
kollektiv, kiçik qruplar, fərdi

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, dərsliklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Anacan" mahnısının, qanun, arfa və çəng musiqi alətlərində melodiyanın ifasının videoçarxları və ya səsyazmaları, Səməd Vurğunun "Təbiət ilhamı çağırır məni" şeirindən bir parçanın videoçarxı, iş vərəqləri

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim Səməd Vurğunun "Təbiət ilhamı çağırır məni!" şeirindən bir parçanın videoçarxını nümayiş etdirir. Sonra şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– Şeirdə hansı təbiət hadisələrindən danışılır? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. *Təbiət obrazlarını və ya hadisələrini simli musiqi alətlərində necə əks etdirmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərə simli-dartımlı musiqi alətləri haqqında məlumat verir (dərslik səh. 42). "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim çəng və arfa musiqi alətlərində ifanın videoçarxını növbə ilə nümayiş etdirir. 1-ci tapşırığı

yerinə yetirmək üçün müəllim sinfi qruplara bölür. Hər qrupa üzərində arfa musiqi alətinə aid cədvəl olan iş vərəqi paylanılır.

T1 (kiçik qruplarla iş): Cədvəli doldurun.

Arfa simli alətini sözlə təsvir edin.	Üçbucaq formasındadır, müxtəlif uzunluqda simləri var, barmaqlarla çalınır
Arfa alətini çəng simli aləti ilə müqayisə edin.	Arfa ölçüsünə görə böyükdür, ciyinə söykənilir. Çəng ölçüsünə görə kiçikdir diz üstə qoyulur. Hər ikisi simli alətdir.
Arfa alətinin səslənməsini təbiətin hansısa hadisəsi ilə əlaqələndirin.	Sərbəst seçim

Arfa və çəng musiqi alətlərində ifanın videoçarxı təkrar nümayiş etdirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Müəllim qanun musiqi alətində ifanın videoçarxını nümayiş etdirir.

2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim hər qrupa üzərində Səməd Vurğunun "Təbiət ilhama çağırır məni!" şeirinin I bəndi yazılmış iş vərəqi paylayır (dərslük səh. 43).

T2 (kiçik qruplarla iş): Qanunda ifa olunan melodiya uyğun şeirdə təsvir olunan təbiət hadisələrindən birini seçin.

Qanun musiqi alətində ifanın videoçarxı təkrar nümayiş etdirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Rafiq Rüstəmov, sözləri Rəfiq Zəkaya məxsus olan "Anacan" mahnısını öyrədir.

T3 (kollektiv və fərdi iş): "Anacan" mahnısını oxuyarkən ritminə uyğun əl çalın.

"Anacan" mahnısı təkrar səsləndirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı nə işlər gördünüz? Simli alətləri tembrinə uyğun daha hansı təbiət hadisələri ilə uyğunlaşdırardınız?*

19-cu dərs

Mövzu: Musiqi ansamblı

Standart: 3.1.2. , 3.2.1.

Məqsəd: 1. Mahnını ifa edərkən ritminə uyğun hərəkət edir.

2. "Bayram axşamlarında" mahnısının ifasına musiqi alətləri ilə ritmik müşayiət edir.

İntegrasiya: Riy.: 4.2.4.

İş forması: kollektiv, kiçik qruplar, fərdi

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, dərslüklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6), "Bayram axşamlarında" mahnısının videoçarxı və ya səsyazması, şəkillər (futbol oyunu, şagirdlərin sinif komanda işi, fiziki tərbiyə dərslərində estafeta oyunu), kartlar sını və fincanlar

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə müxtəlif şəkillər yerləşdirir: *futbol oyunu, şagirdlərin sinif komandası, fiziki tərbiyə dərslərində estafeta oyunu*. Sonra şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– *Şəkillərdə hansı komandalar təsvir olunmuşdur? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)*

T.s. Musiqiçilərdən komandanı necə yaratmaq olar? *(Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərə musiqi ansambları haqqında məlumat verir (dərslik səh. 44).

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Ramiz Mirişliyə, sözləri Fikrət Qocaya məxsus olan "Bayram axşamlarında" mahnısını öyrədir.

T1 (kollektiv və fərdi iş): *"Bayram axşamlarında" mahnısını ansambl şəklində oxuyun.*

"Bayram axşamlarında" mahnısı təkrar səsləndirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim kartları əvvəlcədən hazırlayır. Kartlara baraban, nağara, şaxşax, zəng, saz, ney, tütək, fleyta, çəng, arfa, qanun, tar, gitara, kamança, skripka, kontrabas, metallofon və dəf musiqi alətlərinin adları yazılır. Sınıfdəki şagirdlərin sayına görə bəzi eyni kartlar təkrar oluna bilər. Müəllim sinfi qruplara bölür və "Musiqili fincan" oyununun qaydalarını izah edir.

Oyunun qaydaları. Masaya sini qoyulur. Oyunda iştirak edən qrupların sayına görə siniyə üzüqoylu fincanlar düzülür. Hər fincanın altında üzərində müxtəlif musiqi alətlərinin adları yazılan kartlar gizlədilir. (Kartların sayı qrup üzvlərinin sayına bərabər olmalıdır). Növbə ilə hər qrupun nümayəndəsi masaya yaxınlaşaraq fincanlardan birini qaldırır. Həmin kartlar qrup üzvlərinə paylanılır. İstənilən bir musiqi səsləndirilir. Səslənən musiqinin ritminə uyğun qrup üzvləri öz musiqi alətlərinin ifa tərzini hərəkətlərlə təsvir edirlər.

T2 (kiçik qruplarla iş): *"Bayram axşamlarında" mahnısının ritminə uyğun musiqi alətində çalmağı təsvir edin.*

"Bayram axşamlarında" mahnısının I bəndi təkrar səsləndirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim "Yallı" Azərbaycan xalq rəqsinin elementlərini (dərslik səh. 45) şagirdlərin yadına salır və qeyd edir ki, "Bayram axşamlarında" mahnısı yallı rəqslərinin ritmində yazılıb.

T3 (kollektiv iş): *"Bayram axşamlarında" mahnısının sədaları altında yallı ritmində rəqs edin.*

"Bayram axşamlarında" mahnısı təkrar səsləndirilir. Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı nə işlər gördünüz? Musiqi ansambllarında xoşunuza nə gəldi?*

VI BÖLMƏ KİNO MUSIQISI

Kino musiqisi musiqi yaradıcılığının bir sahəsidir. Bəstəkarlar kino musiqisi yazarkən müxtəlif forma və janrlara müraciət edirlər. Ekran əsərində musiqi təsvir edilən obrazların xarakteristikası üçün əsas vasitələrindən biridir.

VI bölmə 4 dərsi əhatə edir. Bu bölməyə əssən Azərbaycan filmlərindən musiqi nümunələri daxil edilmişdir. Bölmənin məqsədi filmlərdə baş verən hadisələri, obrazların xarakterini, onların hiss və duyğularını daha dərinlən başa düşməkdə musiqinin rolunu göstərməkdir.

Müəllim şagirdlərdə bu istiqamətdə biliklərin verilməsi və bacarıqların formalaşdırılması üçün müxtəlif üsullardan istifadə edə bilər. Bu üsullara musiqi ifadə vasitələrinin müəyyənləşdirməsi, ritmik müşayiət, sxemə görə melodiyanı ifa etmək, musiqi nümunələrinin müqayisəsi, musiqili-didaktik oyunları aiddir.

Bölmədə kinofilmlərin qısa məzmunu şagirdlərin diqqətinə çatdırılır. Bunun məqsədi ondadır ki, şagirdlərdə həmin film haqqında müəyyən təsəvvür yaransın. Bu da öz növbəsində şagirdlərə obrazların xarakterini dərk etməsinə və ifa zamanı düzgün ifadəsinə, həmçinin, təxəyyülün inkişafına kömək edir.

VI bölmənin dərslərin mövzuları ilə əlaqədar fikir bildirən **Dinamika** personajı kinofilmlərdə verilən obrazın musiqi ifadə vasitələrlə bağlılığını qeyd edir. "Musiqi filmdə baş verən hadisələri müşayiət etməklə onları daha təsirli edir" fikri ilə **Lya notu** personajı şagirdlərə VI bölmədə nədən danışılacağı barədə qısa məlumat verir. Bu bölmənin musiqi repertuarını kinofilmlərdəki obrazları xarakterizə edən instrumental musiqi nümunələri və mahnılar təşkil edir.

Bu bölmədə müəllim hər hansı musiqi nümunəsini səsləndirərkən şagirdlərin diqqətini daha çox həmin nümunədə əks olunan obraza və onu təsvir edən musiqi ifadə vasitələrinə (bir və ya bir neçə) yönəltməlidir.

Nö	Musiqi nümunəsinin adı	Obraz(lar)
1.	"Əzablı yollar" filmindən "Yollar". T. Quliyev, R. Rövşən.	Məlikməmməd və qardaşları
2.	"Neftçilər mahnısı". T.Quliyev, S. Rüstəm.	neftçilər
3.	"Qərib cinlər diyarında" filmindən "Gəldi bahar". A. Məlikov, H. Ziya	şən qardaşlar
4.	"Qərib cinlər diyarında" filmindən "Səpil, toxumum, səpil". A. Məlikov, H. Ziya.	əkinçilər
5.	"Sehrli xalat" filmindən (A. Məlikov) kosmik gəmini müşayiət edən musiqi	kosmos və kosmik gəmi
6.	"Bip-bipin nəğməsi". F. Əmirov, T. Elçin.	kosmos və kosmik gəmi
7.	"Əsgər qardaşlar". N. Mirməmmədli, Z. Xınalı.	qəhrəmanlar
8.	"Bir qalanın sirri" filmindən (R. Hacıyev) Elşənlə vəzirin savaşını müşayiət edən musiqi	xeyir və şər

20-ci dərs

Mövzu:	"Əzablı yollar" filmi
Standart:	1.1.1., 2.1.1.
Məqsəd:	1. Bəstəkar Tofiq Quliyev haqqında qısa məlumat verir. 2. Bəstəkar Tofiq Quliyevin kino musiqisindəki obrazlarını şərh edir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d. 3.1.4.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplar
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnı oxuma, kartlarla iş, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "Neftçilər mahnısı"nın videoçarxı və ya səsyazması, "Əzablı yollar" filmindən bir parça, kartlarda yazılmış söz və söz birləşmələri, Cırtan, Tıqtıq xanım, Sindrella, Çəkməli pişik və Məlikməmməd obrazlarının təsvir olunduğu plakat

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə uşaq kinofilmlərindən Cırtan, Tıqtıq xanım, Sindrella, Çəkməli pişik və Məlikməmməd obrazlarının təsviri olan plakat asır. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Şəkillərdə təsvir olunmuş hansı obrazlar sizə tanışdır? (*Şagirdlərin cavabları dinlənir.*)

T.s. Kinofilmlərdəki obrazları musiqi ifadə vasitələri ilə necə təsvir etmək olar? (*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.*)

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərə kino musiqisi haqqında məlumat verir (dərslik səh. 46). Sınıf qruplarına bölünür. Hər qrupa üzərində "Məlikməmməd haqqında nağıl"ın qısa məzmunu və konseptual cədvəl olan (dərslik səh. 46) iş vərəqi paylanılır. "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Sonra "Əzablı yollar" kinofilmindən bir parça nümayiş olunur. Müəllim kinofilmə yazılan musiqinin bəstəkar Tofiq Quliyeva məxsus olduğunu qeyd edir. Qruplarda aparılan fikir mübadiləsinin nəticələrinin iş vərəqində qeyd edilməsi izah olunur.

T1 (kiçik qruplarla iş): Cədvəldən istifadə edərək obrazların xarakteri haqqında fikirlərinizi bildirin.

melodiya	ritm	temp	lad	dinamik çalarlar	registr
qalxan	ahəng	orta	minor	forte	orta

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Tofiq Quliyeva, sözləri Süleyman Rüstəmə məxsus olan "Neftçilər mahnısı"nı öyrədir. 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün qruplar iş vərəqindəki cədvəlin ikinci sətrini (neftçilər obrazına aid) tamamlayırlar (dərslik səh. 47).

T2 (kiçik qruplarla iş): Cədvəldən istifadə edərək obrazların xarakteri haqqında fikirlərini-
zi bildirin.

melodiya	ritm	temp	lad	dinamik çalarlar	registr
qalxan	marş	orta	minor	forte	orta

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim hər qrupa söz və söz birləşmələri yazılan kartlar paylayır (dərslük səh. 47).

T3 (kiçik qruplarla iş): Kartlarda verilmiş sözlərdən istifadə edərək Tofiq Quliyev haqqın-
da cümlələr qurun.

Tapşırığı düzgün yerinə yetirəndən sonra aşağıdakı cümlələr olacaq:

I qrup – “Əzablı yollar” filminin musiqisi bəstəkar Tofiq Quliyevindir.

II qrup – Tofiq Quliyevin “Neftçilər mahnısı” marş ritmindədir.

III qrup – Tofiq Quliyevin “Neftçilər mahnısı” dillər əzbəridir.

IV qrup – Tofiq Quliyev kinofilmlər üçün musiqi bəstələyib.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Dərslərdə səslənən musiqi nümunələrindəki obrazların fərqi nədədir?*

21-ci dərs

Mövzu: “Qərib cinlər diyarında” filmi

Standart: 2.1.1., 3.1.2.

Məqsəd: 1. “Qərib cinlər diyarında” filminin obrazlarının musiqisini şərh edir.
2. İfa olunan mahnıları ritmik müşayiət edir.

İnteqrasiya: Azərb. d.: 3.1.4.

İş forması: kollektiv, cütlərlə

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, kartlarla iş, dərsləklə iş

Resurs: “Mahnının ifa qaydaları” və “Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları” (dərslük səh. 6-7), “Qərib cinlər diyarında” filmindən “Gəldi bahar” və “Səpil, toxumum, səpil!” mahnılarının videoçarxları və ya səsyazmaları, metallofonlar, qeydiyy-
yat vərəqləri

Dərsin gedışı:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə "Kinofilm və ritmik müşayiət" ifadəsini yazır. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Musiqiyə hansı üsullarla ritmik müşayiət edirlər? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. Niyə kinofilmlərdə ritmik müşayiətdən istifadə edilir? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərə bəstəkar Arif Məlikov haqqında məlumat verir (dərslük səh. 48). Sınıf cütlərə bölünür və hər cütə qeydiyyat vərəqi paylanılır. "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslük səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Sonra "Qərib cinlər diyarında" kinofilmindən "Gəldi bahar" mahnısından bir parça nümayiş olunur.

T1 (cütlərlə iş): "Qərib cinlər diyarında" filmindən "Gəldi bahar" mahnısının ritmik müşayiəti haqqında fikirlərinizi qeyd edin.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Arif Məlikova, sözləri Hikmət Ziyaya məxsus olan "Səpil, toxumum, səpil!" mahnısını öyrədir. 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim hər cütlüyə bir metallofon və iki çubuq paylayır (hər şagirdə bir çubuq). Müəllim şagirdlərin diqqətini mahnının melodik xəttinə yönəldir (dərslük səh. 49). Mahnı səsləndikcə cütlüyün bir üzvü metallofonun I və V pillərini, ikinci üzvü isə V və VIII pillərini çalır.

T2 (cütlərlə iş): *Sxema görə "Səpil, toxumum, səpil" mahnısının birinci və ikinci sətirlərinin melodiyasını metallofonda çalın.*

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? "Qərib cinlər diyarında" filmində səslənən musiqinin ritmik müşayiətinə hansı musiqi alətlərini əlavə edərdiniz?*

22-ci dərs

Mövzu: "Sehrli xalat" filmi

Standart: 1.1.2., 3.1.2., 3.3.2.

Məqsəd:

1. Arif Məlikov və Fikrət Əmirovun musiqi nümunələrini müqayisə edir.
2. İfa olunan mahnıları ritmik müşayiət edir.
3. Dinlədiyi mahnını ritminə görə tanıyır.

İntegrasiya: Azərb. d.: 1.2.1.

İş forması: kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi

İş üsulu: müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, Venn diaqramı, oyun, dərslüklə iş

Resurs: "Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslük səh. 6-7), "Sehrli xalat" filmindən bir parçanın və "Bip-Bipin nəğməsi" mahnısının videoçarxı və ya səsyazması, "Yollar", "Gəldi bahar", "Səpil, toxumum, səpil!" və "Bip-Bipin nəğməsi" mahnıların ritmik şəklinin səsyazması və həmin mahnıların adları yazılmış kartlar, iş vərəqləri

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə iki mahnının adını qeyd edir: "Gəldi bahar" və "Bayram axşamlarında". Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Bu mahnılarda hansı obrazlar təsvir olunmuşdur? (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)

T.s. *Mahnı və kino musiqisində eyni obrazı necə təsvir etmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.)*

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Fikrət Əmirova, sözləri Teymur Elçinə məxsus olan "Bip-bipin nəğməsi" mahnısını öyrədir. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərin diqqətini mahnının mətnində olan əl çalmaq işarələrinə yönəldir (dərslük səh. 50).

T1 (kollektiv və fərdi iş): *"Bip-bipin nəğməsi" mahnısını oxuyarkən işarələnmiş hecalara uyğun əl çalın.*

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

Sınıf qruplara bölünür və hər qrupa üzərində Venn diaqramı olan iş vərəqi paylanılır. "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslük səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Sonra "Sehrli xalat" kinofilmdən kosmik gəmidə səyahətinə aid parça nümayiş olunur və **filmin** musiqisi bəstəkar Arif Məlikova məxsus olduğu haqqında məlumat verilir.

T2 (kiçik qruplarla iş): *Kosmik gəminin obrazını təsvir edən musiqi nümunələrini müqayisə edin.*

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim "Ritminə görə tap" oyununu keçirir. Səslənən ritmlərin hansı mahnıya aid olduğu şagirdlərə əvvəlcədən elan olunmur. (Ritmləri səsləndirilən mahnılar: "Yollar", "Gəldi bahar", "Səpil, toxumum, səpil!" və "Bip-Bipin nəğməsi".)

"Ritminə görə tap" oyununun qaydaları

Hər qrupa eyni mahnıların adları qeyd olunan kartlar paylanır ("Yollar", "Gəldi bahar", "Səpil, toxumum, səpil!" və "Bip-Bipin nəğməsi"). Həmin mahnıların ritmi növbə ilə səsləndirilir. Qrupun üzvləri mahnını ritminə görə müəyyənləşdirib onun adı yazılmış müvafiq kartı qaldırırlar.

T3 (kiçik qruplarla iş): *Mahnını ritminə görə müəyyən edin.*

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü darsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Filmlərdə daha hansı obrazları musiqi vasitəsi ilə canlandırırdınız?*

23-cü dərs

Mövzu:	"Bir qalanın sirri" filmi
Standart:	2.1.1., 3.1.2.
Məqsəd:	1. İfa olunan musiqi nümunələrinin emosional xarakteri haqqında kiçik təqdimat edir. 2. "Əsgər qardaşlar" mahnısını oxuyarkən ritmik müşayiət edir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d.: 3.1.4.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplarla, fərdi
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, ritmika, kartlarla iş, təqdimat dərsləklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları", "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" və "Mahnı haqqında kiçik təqdimatın tərtibedilmə qaydaları" (dərslək səh. 6-7), "Bir qalanın sirri" filmindən bir parçanın və "Əsgər qardaşlar" mahnısının vide-oxarxları və ya səsyazmaları, iş vərəqləri, musiqi ifadə vasitələrinin növləri yazılmış kartlar

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim Nəriman Həsənzadənin "Azərbaycan" şeirindən bir parça söyləyir:

Hər millətin, hər torpağın öz adı var, öz ünvanı,

Yağılara baş əyməyib Azərbaycan qəhrəmanı.

Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

- Bu sözlər sizə hansı musiqi nümunələrini xatırladır? (*Şagirdlərin cavabları dinlənilir.*)

T.s. Musiqi nümunələrində qəhrəmanlıqdan necə danışmaq olar? (*Şagirdlərin fərziyyələri dinlənilir.*)

II. Fəaliyyət

Sınıf 6 qrupa bölünür. Hər qrupa bir musiqi ifadə vasitəsinin növləri yazılmış kartlar paylanılır. "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslək səh. 7) şagirdlərin yadına salınır. Sonra "Bir qalanın sirri" kinofilmdən Elşənlə Simnar xanın döyüş səhnəsinə aid parça nümayiş olunur və onun musiqisinin bəstəkar Rauf Hacıyeva məxsus olduğu haqqında məlumat verilir.

Kartlar:

Melodiya	Ritm	Temp	Lad	Dinamik çalarlar	Tembr (musiqi alətlərinə görə)
qalxan, enən	ahəng, oynaq, marş	asta, orta, tez	major, minor	forte, piano	zərb, nəfəs, simli

T1 (kiçik qruplarla iş): Filmdə döyüş səhnəsinin musiqisinə uyğun kartda verilmiş musiqi ifadə vasitəsinin növünü seçin.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslük səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Nailə Mirməmmədliyə, sözləri Zəminə Xınalıya məxsus olan "Əsgər qardaşlar" mahnısını öyrədir.

T2 (kollektiv və fərdi iş): "Əsgər qardaşlar" mahnısını ritminə uyğun addımlayaraq ifadəli oxuyun.

Sonra şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

3-cü tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim "Mahnı haqqında kiçik təqdimatın tərtib edilmə qaydaları"nı şagirdlərin yadına salır (dərslük səh. 7). Qruplara iş vərəqi paylanılır.

T3 (kiçik qruplarla iş): Dərsdə ifa olunan musiqi nümunələrinin xarakteri haqqında təqdimat hazırlayın.

"Əsgər qardaşlar" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Dərsdə səslənən musiqi nümunələrinin oxşarlığı nədədir?*

VII BÖLMƏ KONSERT ZALINDA

VII bölmə 4 dərstdən ibarətdir. Keçmiş tədris illərində olduğu kimi, bu bölmə bütün il boyu keçilən tədris materialının təkrarının və şagirdlərin nailiyyətlərinin üzə çıxarılmasını nəzərdə tutur. Şagirdlər keçilən musiqi materialından istifadə edərək "Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan" adlı konsertə bir neçə dərs hazırlayırlar. Bu səbəbdən müəllim bu bölmənin dərslərini tədris edərək şagirdlərin dinləyici və ifaçı mədəniyyətlərinə xüsusi diqqət yetirməlidir. "Afişa" mövzulu dərstdə şagirdlər müəyyən tapşırıqları yerinə yetirməklə konsertdə ifa edəcəkləri (3 mahnı, 3 rəqs) repertuarı seçirlər. "Konsertə hazırlıq" adlı dərstdə "Repetisiya" oyunu keçirilir. Bu oyunun keçirilmə məqsədi – şagirdlərin konsertə hazırlığına özləri nəzarət edib, bu hazırlığı qiymətləndirməkdir. Sonuncu dərs isə "Bayram konserti" adlanır və bu dərs sinif konsertinin keçirilməsinə həsr olunur. Şagirdlər yekun dərstdə il boyu öyrəndikləri mahnı və rəqsləri ifa edərək aldıkları bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirirlər. Müəllim sonuncu dərstdə keçiriləcək konsertə qonaqları (məktəbin pedaqoji-müəllim heyətinin üzvləri, valideyn və s.) dəvət edə bilər.

VII bölmənin dərslərinin mövzuları ilə əlaqədar fikir bildiren personaj **Melodiya**dır. **Melodiya** personajının bu bölməyə də salınması təsadüfi deyil. O, musiqi obrazının yaranmasında əsas rol oynayır. "Konsert zalında səslənən melodiylar dinləyicilərdə rəngarəng təəssüratlar yaradır" fikri ilə **Si notu** personajı şagirdlərə VII bölmədə nədən danışılacağı barədə qısa məlumat verir. Bu bölmənin musiqi repertuarını əsasən "Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan!" mövzusunə uyğun musiqi nümunələri təşkil edir. Müəllim bu bölmədə hər hansı musiqi nümunəsini səsləndirərkən şagirdlərin diqqətini daha çox onun məzmunu və xarakterinə yönəltməlidir.

Nö	Musiqi nümunəsinin adı	Məzmun	Xarakter
1.	"May". R. Şəfəq, R. Əhmədzadə.	may ayının təsviri və onunla əlaqədar insanda yaranan hisslər	şən
2.	"Xəzəri". Azərbaycan xalq rəqsi	dalğalanan Xəzər dənizinin təsviri və onunla əlaqədar insanda yaranan hisslər	şən, oynaq
3.	Afişaya daxil olunan musiqi nümunələri		

24-cü dərs

Mövzu:	Sevimli Vətən
Standart:	3.1.2., 3.2.2.
Məqsəd:	1. İfa zamanı mahnı və rəqsə ritmik müşayiət edir. 2. "May" mahnısının melodiyasında olan intervalları (prima, sekunda, tersiya) metallofonda çalır.
İntegrasiya:	Azərbaycan d.: 1.2.1..
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplar
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, kartlarla iş, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "May" mahnısının və "Xəzəri" rəqsinin videoçarxları və ya səsyazmaları, "Bənövşə" uşaq xorunun çıxışının videocarxı, metallofon, iş vərəqləri, "Rəqs elementlərinin sxemi"

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim "Bənövşə" uşaq xorunun çıxışının videocarxını nümayiş etdirir. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Musiqi nümunəsini ifa edəndə nəyə diqqət etmək lazımdır? (Şagirdlərin cavabları dinlənir.)

T.s. Ritmik müşayiət musiqi nümunəsinin ifasına necə təsir edir? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.)

II. Fəaliyyət

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Rəşid Şəfəqə, sözləri Rüşad Əhmədşadəyə məxsus olan "May" mahnısını öyrədir. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərin diqqətini mahnının melodik xəttinə yönəldir (dərslik səh. 55), şagirdlərə metallofon musiqi alətini paylayır.

T1 (kollektiv və fərdi): Verilmiş sxemə uyğun "May" mahnısının melodiyasında olan intervalları notların adları ilə oxuyaraq metallofonda çalın.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

"Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" şagirdlərin yadına salınır. Sonra "Xəzəri" Azərbaycan xalq rəqsi səsləndirilir. Müəllim şagirdlərin diqqətini "Rəqs elementləri" sxeminə yönəldir və həmin elementləri öyrədir.

T2 (kollektiv və fərdi iş): "Xəzəri" rəqsini ritminə uyğun ifa edin. (dərslik səh. 55)

"Xəzəri" rəqsi təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? Ritmik müşayiətin hansı növü daha çox xoşunuza gəlir?*

25-ci dərs

Mövzu:	Afişa
Standart:	2.1.1., 3.1.1.
Məqsəd:	1. Musiqi nümunələrinin emosional xarakterinə görə afişa tərtib edir. 2. "May" mahnısını bir və iki səsli ifa edir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d. 3.1.3.; T.i.: 2.1.1.
İş forması:	kollektiv, böyük və kiçik qruplar
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnı oxuma, dərsliklə iş
Resurs:	"Mahnının ifa qaydaları" və "Musiqi əsərinin dinləmə qaydaları" (dərslik səh. 6-7), "May" mahnısının videoçarxı və ya səsyazması, afişa nümunələri, iş vərəqləri
Dərsin gedişi:	

I. Motivasiya

Müəllim lövhədə bir neçə afişa nümunəsini asır və *"Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan!" adlı konsertin afişası* ifadəsini yazır. Sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Afişalarda nə görmək olar? (*Şagirdlərin cavabları dinlənir.*)

T.s. *"Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan!" adlı konsert üçün afişanı neçə tərtib etmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.)*

II. Fəaliyyət

Müəllim şagirdlərə afişa haqqında qısa məlumat verir (dərslik səh. 56) və sinfi qruplara bölür. Hər qrupa üzərində "Afişa" və "Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan!" konsertin adı yazılan iş vərəqi paylanılır. 1-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün müəllim şagirdlərə III sinifdə keçdikləri musiqi nümunələrinin QR-dan istifadə etmələrini qeyd edir.

T1 (*kiçik qruplarla iş*): *"Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan!" konsert afişası üçün il boyu keçirilənlərdən 3 mahnı və 3 rəqs seçin.*

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur və konsert afişası üçün bir ümumi repertuar müəyyən olunur.

"Mahnının ifa qaydaları" (dərslik səh. 6) şagirdlərin yadına salınır. Müəllim vokal məşqi keçirir və musiqisi Rəşid Şəfəqə, sözləri Rüşad Əhmədşadəyə məxsus olan "May" mahnısı ifa olunur. Müəllim sinfi 2 böyük qrupa bölür. 2-ci tapşırığı yerinə yetirmək üçün mahnının 2 səsli oxuma qaydasını izah edir: I qrup mahnının sözləri ilə, eyni zamanda II qrup mahnının melodiyasını "la" hecası ilə oxuyur (dərslik səh. 5).

T2 (*kollektiv və böyük qruplarla iş*): *Verilmiş sxemdən istifadə edərək "May" mahnısını 2 səsli oxuyun.*

"May" mahnısı təkrar səsləndirilir. Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı nə işlər gördünüz? Konsertin afişasını tərtib etmək üçün daha nədən istifadə edərdiniz?*

26-cı dərs

Mövzu:	Konsertə hazırlıq
Standart:	2.1.1., 3.1.2.
Məqsəd:	1. Afişadakı konsert nömrələrini xarakterinə görə fərqləndirir. 2. İfa etdiyi musiqi nümunələrini ritmik müşayiət edir.
İntegrasiya:	Azərbaycan d. 1.2.1.; F. t.: 4.1.2.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplar
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnı oxuma, rəqsetmə, musiqi alətlərində çalmaq, semantik cədvəl, dərsliklə iş
Resurs:	"Meşə konserti" cizgi filmindən bir parça, repertuarda olan musiqi nümunələrinin videoçarxları və ya səsyazmaları, semantik cədvəl, zərb musiqi alətləri, rəqs atributları
Dərsin gedişi:	

I. Motivasiya

Müəllim "Meşə konserti" cizgi filmindən bir parça nümayiş etdirir, sonra sinfə suallarla müraciət edir:

– Cizgi filmindəki musiqiçinin çıxışını tamaşaçılar necə qarşıladı? (Şagirdlərin cavabları dinlənir.)

T.s. Konsertə hazır olduğunuzu necə müəyyən etmək olar? (Şagirdlərin fərziyyələri dinlənir.)

II. Fəaliyyət

Müəllim sinif otağında afişa asır. Həmin afişa keçən dərsdə konsert üçün müəyyən olunmuş bir "ümumi" repertuar əsasında hazırlanmışdır.

Müəllim "Repetisiya" oyununu keçirir.

"Repetisiya" oyununun qaydaları

Sınıf 4 qrupa bölünür və hər qrupa qiymətləndirmə cədvəli paylanılır. Qruplar növbə ilə afişada qeyd olunmuş bir musiqi nümunəsini ifa edir. Oxu zamanı mahnıların ritmik müşayiəti müxtəlif üsullarla yerinə yetirilir (1 mahnı – əl çalmaqla, 1 mahnı – zərb musiqi alətlərində, 1 mahnı isə metallofonda çalmaqla). Hər qrupun ifasından sonra onun konsertə hazırlığı cədvəldə verilən meyarlara görə qiymətləndirilir. Bunun üçün cədvəlin 2-ci və 3-cü sütunlarında ifa olunan musiqi nümunəsinin sətrində "+" və "-" işarələri qeyd olunur. Oyun bu qayda ilə davam edir.

T1 (kollektiv və kiçik qruplarla iş): Verilmiş cədvəlin əsasında qrupların ifasını qiymətləndirin.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıq müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərsimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işlər gördünüz? Konsertə hazırlığı müəyyən etmək üçün daha nəyə fikir verərdiniz?*

27-ci dərs

Mövzu:	Bayram konserti
Standart:	3.1.2., 3.2.3.
Məqsəd:	1. Musiqi nümunələrini ifa edərkən tempinə uyğun müşayiət edir. 2. İfa etdiyi musiqi nümunələrini ritmik müşayiət edir.
İntegrasiya:	F.t.: 4.1.2.
İş forması:	kollektiv, kiçik qruplar
İş üsulu:	müzakirə, dinləmə, mahnıoxuma, rəqsetmə, musiqi alətlərində çalmaq
Resurs:	afişada olan musiqi nümunələrinin videoçarxları və ya səsyazmaları, zərb musiqi alətləri, rəqs atributları

Dərsin gedişi:

I. Motivasiya

Müəllim *"Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan!"* adlı konsertə uyğun sinif otağını tərtib edir. Sonra müəllim şagirdlərə suallarla müraciət edir:

– *Bayram konserti başqa konsertlərdən nə ilə fərqlənir?* (Şagirdlərin cavabları dinlənilir.)

T.s. *Konsertdə musiqiçilər bayram əhvali-ruhiyyəsini necə yaradırlar?* (Şagirdlərin fərziyələri dinlənilir.)

II. Fəaliyyət

Afişada qeyd olunan konsert nömrələri ardıcılıqla ifa olunur. "Mahnının ifa qaydaları" (dərslik, səh. 6) şagirdlərə xatırladılır və vokal məşqi keçirilir. Sonra qruplar hazırladığı konsert nömrəsi ilə çıxış edirlər.

T1 (kiçik qruplarla iş): Afişada verilmiş birinci mahnını oxuyarkən zərb musiqi alətlərində ritmik müşayiət edin.

Afişada qeyd olunan rəqsə uyğun müxtəlif atributlar şagirdlərə paylanılır.

T2 (kiçik qruplarla iş): Afişada verilmiş birinci rəqsi xarakterinə uyğun ifa edin.

Müəllim uşaq zərb musiqi alətlərini sinfə paylayır.

T3 (kiçik qruplarla iş): Afişada verilmiş ikinci mahnını oxuyarkən metallofonda ritmik müşayiət edin.

Afişadakı 2-ci rəqsi ifa etməzdən əvvəl müəllim metallofonları yığır və uyğun rəqs atributlarını paylayır.

T4 (kiçik qruplarla iş): Afişada verilmiş ikinci rəqsi xarakterinə uyğun ifa edin.

T5 (kiçik qruplarla iş): Afişada verilmiş üçüncü mahnını oxuyarkən əl çalmaqla ritmik müşayiət edin.

Afişada qeyd olunan rəqsə uyğun müxtəlif atributlar şagirdlərə paylanılır.

T6 (kiçik qruplarla iş): Afişada verilmiş üçüncü rəqsi xarakterinə uyğun ifa edin.

Şagirdlərin yerinə yetirdikləri tapşırıqlar tamaşaçı və qonaqlarla birgə müzakirə olunur.

III. Ümumiləşdirmə və refleksiya

Müəllim şagirdlərə suallar verir və şagirdlər onları cavablandırırlar: *Bugünkü dərslərimizin mövzusu nə idi? Hansı musiqi nümunələri ilə tanış oldunuz? Fəaliyyət zamanı hansı işləri gördünüz? "Sənə zəfər yaraşır, Azərbaycan!" adlı bayram konsertində daha çox xoşunuza gələn nə idi?*

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni

Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.

Marş tempində

f

A - zər-bay-can! A - zər-bay-can! Ey qəh-rə-man öv-la-dın şan - lı Və-tə - ni!

Sən -dən öt - rü can ver -mə - yə cüm - lə ha - zı - rız! Sən -dən öt - rü qan tök -mə - yə

cüm - lə qa - di - riz! Üç rəng - li bay-ra-ğın-la mə - sud ya-şa! Üç rəng - li bay-ra-ğın-la

mə - sud ya-şa! Min-lər - lə can qur-ban ol - du! Si - nən hər -bə mey-dan ol - du!

Hü-qu-qun-dan ke-çən əs-gər, hə - rə bir qəh-rə-man ol - du! Sən o - la - san gü - lüs - tan,

Sə-nə hər an can qur-ban! Sə-nə min bir mə-həb-bət Si-nəm-də tut-muş mə-kan!

1. Na-mu - su - nu hifz et - mə-yə, Bay - ra - ğı - nı yük - səlt-mə-yə, Cüm - lə gənc - lər

2. müş - ta - qı -dır! Şan - lı Və-tən! Şan - lı Və-tən! A - zər-bay-can! A - zər-bay-can!

A - zər - bay - can! A - zər - bay - can!

Qoy həmişə günəş olsun!

Musiqisi Arkadi Ostrovskinin,
sözləri Lev Oşanınindir.

Tələsmədən, ifadəli

mf

Gö - zəl şə - kil çə - kib u - şaq: Gü - nəş par - laq, sə - ma
bül - lur. Bu şə - ki - lin kə - na - nı - da im - za - sı - nı qo - yub -
dur: "Qoy hə - mi - şə gü - nəş ol - sun! Qoy hə - mi - şə sə - ma
ol - sun! Qoy hə - mi - şə a - nam ol - sun! Mən də o - lum hə - mi -
şə! Qoy hə - mi - - lum hə - mi - - şə!"

Göyərçinik biz!

Musiqisi Rəşid Şəfəqin,
sözləri Zəhra Vəlizadəninindir.

Canlı

mf

Gö - yər - çi - nik biz, Sülh - dür a - dı - mız.
Gö - yə uç - ma - ğa, uç - ma - ğa, Var qa - na - dı - mız, uç - ma - ğa.
Gö - yə uç - ma - ğa var qa - na - dı - mız!

Məktəblilər

Musiqisi Musa Mirzəyevin,
sözləri Hikmət Zıyanındır.

Marş tempində

Biz bu yur-dun öv - lad - la - nı: Şən qız - la - rıq, oğ - lan - la - rıq,
E - li - miz - tək bir xoş sa - bah Gə - lə - cə - yi
Nəqərat:
qu - ran - la - rıq. Xoş gün - lər - dir nə - si - bi - miz
u - ca - lı - rıq bi - lik - lə biz. Gə - lə - cə - yin qu - ru - cu - su
Son üçün
de - yir bi - zə el - lə - ri - miz! El - lə - ri - miz!

Müəllim

Musiqisi Nailə Mirməmmədlinin,
sözləri Zivər Ağayevanın.

Şən

Üç a - nam var bu dün - ya - da ə - zəl - dən:
Bi - ri Və - tən, bi - ri a - nam, bi - ri sən.
Mü - əl - li - mim, sən gö - zəl - dən gö - zəl - sən,
Göy - lər - də - ki ul - duz - lar - dan bi - ri - sən.

Gözəl Vətən!

Musiqisi Nailə Mirməmmədlinin,
sözləri Sübhanə Nəciqızındır.

Marş tempində

Və - tə - ni - min mərd o - ğul - la - nı, Üç - rəng - li bay - raq bi - zim -

dir! A - zad məğ - rur gö - rü - nən Bu gö - zəl Və - tən bi - zim -

dir! Gö - rü - nən u - ca dağ - la - nı, Co - şub, da - şan ma - vi Xə - zə -

ri, Qa - ra qı - zıl, ağ qı - zı - lı, Bu gö - zəl Və - tən bi - zim -

dir! Əh - məd Ca - va - dın kəl - mə - si, Ü - ze - yi - rin hə - zin bəs - tə -

si, Dil - lər - də əz - bər o - lan qəl - bə ya - tan xoş him - ni:

A - zər - bay - can, A - zər - bay - can! Bu gö - zəl Və - tən bi - zim -

Son üçün

dir! Bu gö - zəl Və - tən bi - zim - dir!

Azərbaycanım

Musiqisi Rauf Hacıyevin,
sözləri Ənvər Əlibəylindir.

Mülayim və şən

Ö-zün ki - mi vü-qar - ılı - dır u-ca dağ - la - rın, Hüs-nü-nə bir
ya - ra - şıq - dır ya-şıl bağ - la - rın, Bi-zim-lə bir baş-la - mış - dır
Nəqərat:
gö- zəl çağ - la - rın. Yur-dum, yu - vam, məs - kə - nim - sən,
A - zər-bay - ca - nim! A- nam doğ - ma Və - tə - nim - sən,
Son üçün
A - zər-bay - ca - nim! A- zər - bay - ca - nim!

Azərbaycan

Aşıq mahnısı

Sözləri Səməd Vurğunundur.

Mülayim

mf

Çox keç - mi - şəm bu dağ - lar - dan,
Dur - na göz - lü bu - laq - lar - dan,
Ay - ırı - lar - mı kö - nül can - dan?! Ay - ırı - lar -

mi kö - nül can - dan?! A - zər - bay -

can! A - zər - bay - can! Ya - şa, ya -

şa, A - zər - bay - can! Ay a - nam, A - zər - bay -

can! Ay a - nam, A - zər - bay - can!

Mahnı və rəqs

Canlı

Musiqisi Cahangir Cahangirovun,
sözləri Mirmehdi Seyidzadəninindir.

mf

Öl - kə - mi - zin bi - zik bəx - ti - yar nəş - li, Oy - na - ma - ğa

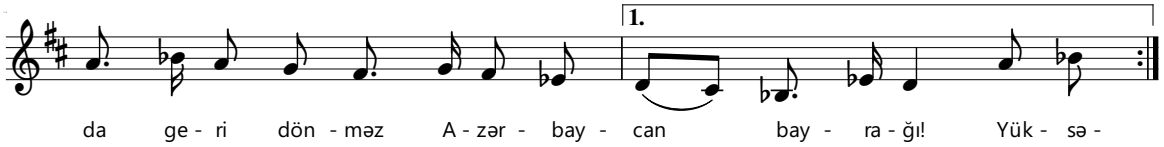
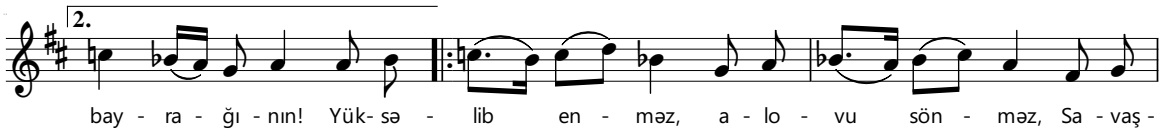
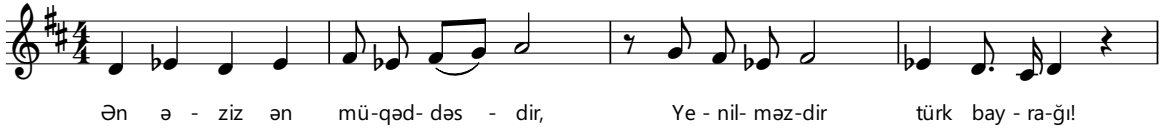
hə - vəs - li, hə - vəs - li. Ay u - şaq - lar, gə - lin və - rək

Əl - ə - lə, oy - na - yaq biz, Bax be - lə, be - lə!

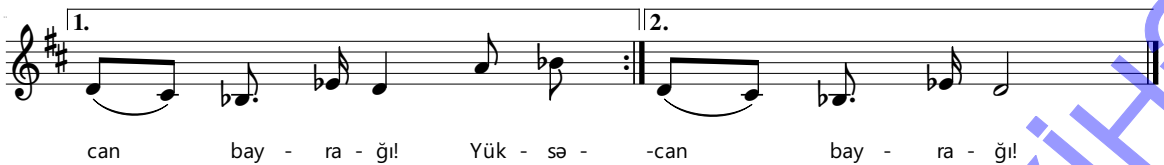
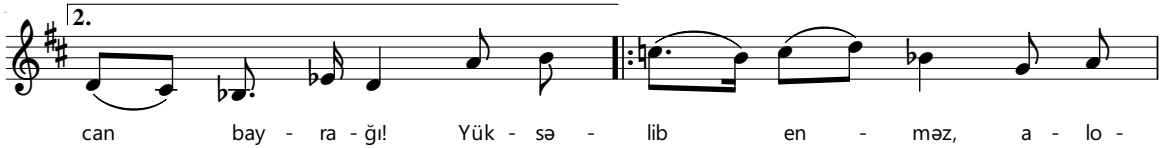
Azərbaycan bayrağı

Musiqisi Nailə Mirməmmədlinin,
sözləri Vüqar Əhməndindir.

Marş tempində

Son üçün

LAYIHƏ

Zəfər nəğməsi

Musiqisi Abbas Soltanoğlunun,
sözləri Baba Vəziroğlunundur.

Marş tempində

Di - li - mi - zin Və - tən ad - ılı sö - zü var. Kön - lü - mü -
-zin Və - tən ad - ılı o - du var Bu tor - pa -

zün a - tə-şi var kö-zü var Qə - lə - bə- ni qa-nı-mız-la ya- za - nıq. Bu tor -
ğa sə - da- qət an - dı var Mil - lə - ti - min ye-nil-məz bir yur-du var Bu gün

pa - ğın ke-şi- yin - də biz va - nıq Qə - lə - bə- ni qa-nı-mız- la ya - za -
bu diya nı qo-ru - yan or - du var Mil - lə - ti - min ye-nil-məz bir yur- du

1.
nıq Bu tor - pa - ğın ke-şi- yin - də biz va - nıq. Sev- gi - min
var Bu gün bu di - ya - nı qo - ru - yan bir ordu var

2.
nıq İ - rə - li o- ğul - lar Və-tən eş - qi - nə ! Zə - fər - lər
i - gid - lər Və-tən eş - qi - nə Gə - lə - cək

1. 2.
səs - lə-yir səs - lə-yir ye - nə İ - rə - li -nə Və- tən - dir
bi - zim-dir bi - zim-dir ye - nə

tor-paq - dır bi- zim an-dı - mız Üç-rəng-li bay-raq- dır i - nan- dı- ğı - mız Biz - lə- rə

şə - rəf - dir əs - gər an - dı - mız İl - ham-dir sa- ba- ha i - nan- dı - ğı -

1. 2. Son üçün
mız. Biz- lə - rə - mız. Bi - zim- dir ye - nə.

Əsgər marşı

Musiqisi Cavanşir Quliyevin,
sözləri Əli Kaminindir.

Marş tempində

Nəqərat:

Qatar

Musiqisi Fikrət Əmirovun,
sözləri Zeynal Cabbarzadənin.

Tələsmədən

Tə - ləs, tə - ləs, ay qa - tar, yel ki - mi əs, ay qa - tar.

Tə - ləs, tə - ləs, ay qa - tar, yel ki - mi əs, ay qa - tar.

Qayıqda

Musiqisi Səid Rüstəmovun,
sözləri Mirmehdi Seyidzadəndir.

Hərəkətli

Şə - fəq ya - nır sə - hər er - kən, Qa - yıq

çı - xıb göy də - ni - zə. Qa - nad - la - nıb, a - çıb

yel - kən, Gə - zir su - da ü - zə - ü - zə. Sey - rə

çı - xaq göy də - ni - zə, Gə - zək su - da ü - zə - ü - zə.

Nəqərat:

Sadiq olaq Vətənə

Musiqisi və sözləri Oqtay Zülfüqarovundur.

A - zad et - di Və - tən - i, xal - qı - mızın qüd - rə - ti.

Tə - rix - lər - də ya - şa - sın, A - zə - ri, türk mil - lə - ti.

Nəqərat

Ba - ba - lar-tək hər za-man, ba - ba - lar-tək hər za-man, sa-diğ o - laq

Və - tə - nə. Zə-fər ça-lağ, u-ca-lağ, zə-fər ça-lağ,

D.S.

u - ca - lağ, Qa - lib gə-lək düş - mə - nə.

Qaliblər mahnısı

Musiqisi Qəmbər Hüseynlinin,
sözləri Ələkbər Ziyatayıdır.

Marş tempində

Bi - zi dağ - lar qar - ta - lı - tək bö - yü - dən bir a - na-san,

ey doğ-ma yurd, ey Və - tən! Öz mah-nı-nı öy-rə-dir-sən bi - zə

D.S.

sən, Qa - lib - lə - rin mah-nı - sı - dır bu mah - nı.

Çoban mahnısı

Fransız xalq mahnısı

Şən, yüngül

Mah - nı - nın sə - si gə - lir, Ço - ban sü - rü gə - ti - rir.

Gü - nəş çi - xan - da gö - yə, Gö - tü - rür ço - ban kö - kə.

Tu - ru, tu - ru, tu - ru - ru Lap sübh - dən çı - xır sü - rü.

Şaxta baba

Musiqisi Səid Rüstəmovun,
sözləri Mirmehdi Seyidzadəninindir.

Canlı

Keç - di də - niz, aş - dı dağ, Gəl - di bi - zə bir qo - naq.

Saç - la - rı qar - dan düm ağ hey... hey...

Söy - lə - dik: al - qış, ba - ba, Şax - ta ba - ba, qış ba - ba !

Nəqərat:

Ay sə - nə, al - qış, ba - ba, Şax - ta ba - ba, qış ba - ba.

Ay sə - nə, al - qış, ba - ba, Şax - ta ba - ba, qış ba - ba.

Sarı bülbül

Azərbaycan xalq mahnısı

Və - tən ba - ğı al əl - van - dır, Yox üs - tün - də xa - rı bül - bül.

Ö - mür sür - mə - li döv - ran - dır, Sə - sin gəl - sin

sa - rı bül - bül. Sə - sin gəl - sin sa - rı bül - bül,

sa - rı bül - bül, sa - rı bül - bül, sa - rı bül - bül.

Vətən oğlu

Azərbaycan aşiq mahnısı

Canlı

mf

Və - tən oğ - lu öz ca - nı - nı,
El uğ - run - da qur - ban e - lər.

A - şiq co - şar məc - lis - lər - də, a - şiq co -

şar məc - lis - lər - də, Bu şö - rə - ti

das - tan e - lər. Ay a - man, ay a - man, ay a - man, ay a - man.

Das - tan e - lər, das - tan e - lər.

Çal, baraban!

Musiqisi Oqtay Zülfüqarovun,
sözləri Teymur Elçinindir.

Marş tempində

f

Biz yü - rü - şə çıx - mı - şıq, Çal, ba - ra - ban, ba - ra - ban! Yol ge - niş - dir, yol i - şıq,

Nəqərat:

Çal, ba - ra - ban, ba - ra - ban! Çal, ba - ra - ban, çal, ba - ra - ban!

Çal, ba - ra - ban, ba - ra - ban, ba - ra - ban! Ba - ra - ba - ra - ban, ba - ra - ba - ra - ban,

Son üçün

Çal, ba - ra - ban, ba - ra - ban, ba - ra - ban! Ba - ra - ba - ra - ban, Ba - ra - ba - ra - bam, ban!

Bülbülün nəğməsi

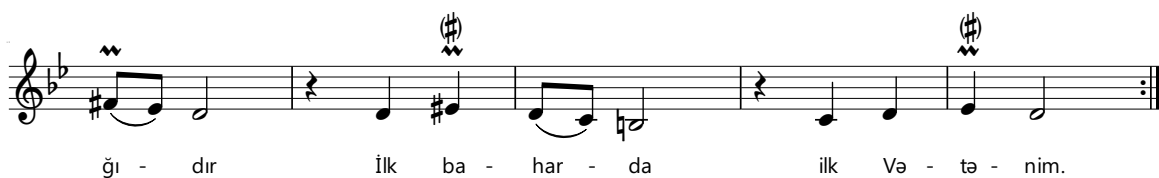
Musiqisi Cahangir Cahangirovun,
sözləri Abdulla Şaiqindir.

Mülayim

mf

Quş - lar şa - hı, şux bül - bü - ləm, Saz çal -

maq - dir pe - şəm mə - nim. Çi - çək - lə - rin qu - ca -

Cənab leytenant

Musiqisi və sözləri Şahin Musaoğlunundur.

Tələsmədən

p

Ba - nt qo - xu - lu o yol - lar, o yol - lar, Sə -

ni bəs nə vaxt qay - ta - rar, qay - ta - rar? Sən - dən tə - səl - li bir za - bit mun - di - ri,

1. 2.

Baqarət ul - duz - lu, ay - lı pa - qon - lar. ay - lı pa - qon - lar.

mf

Hay ver mə - nə, cə - nab ley - te - nant, Hay ver mə - nə, ley - te - nant.

Xoş müj - də - li bir sa - vaş - dan Hay ver mə - nə, ley - te - nant.

LAYIHƏ

Ay işığında

mahnısının melodiyasından bir parça

Musiqisi Qəmbər Hüseynlinin,
sözləri Zeynal Xəlilidir.

Tələsmədən

Anacan

Musiqisi Rafiq Rüstəmovun,
sözləri Rafiq Zəkandır.

Mülayim

Bayram axşamlarında

Musiqisi Ramiz Mirişlinin,
sözləri Fikrət Qocanıdır.

Şən

Yol - lar əl - van bo - ya - nar, Göz - lə - rə se - vinc qo - nar
Ev - lər - də ar - zu ya - nar,

Bay - ram ax - şam - la - rın - da. Nəğ - mə o - lub dal - ğa - lar,

Qış dö - nüb o - lub ba - har Nəğ - mə o - lub dal - ğa - lar

Qış dö - nüb o - lub ba - har. Hey.....

Göy - dən mə - hək - bət ya - ğar Bay - ram ax - şam - la - rın - da.

Yollar

"Əzablı yollar" kinofilmindən

Musiqisi Tofiq Quliyevin,
sözləri Ramiz Rövşəndir.

Tələsmədən

U - ca dağ - la - rı qalx ya - vaş, ya - vaş

Hər dağdan, a - ğac - dan, hər ot - dan ya - pış. Ə - li - nə gəl -

mə - sə, nə a - ğac, nə daş, Ə - li - nə gəl - mə - sə, nə a - ğac, nə

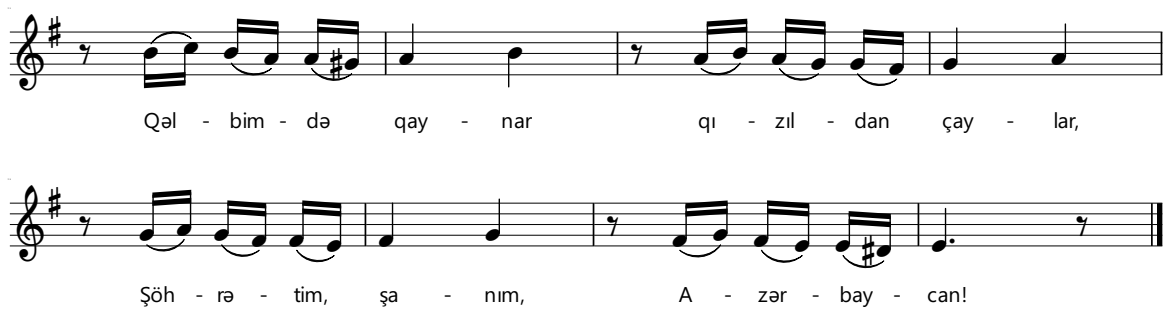

Neftçilər mahnısı

Canlı

Musiqisi Tofiq Quliyevin,
sözləri Süleyman Rüstəmindir.

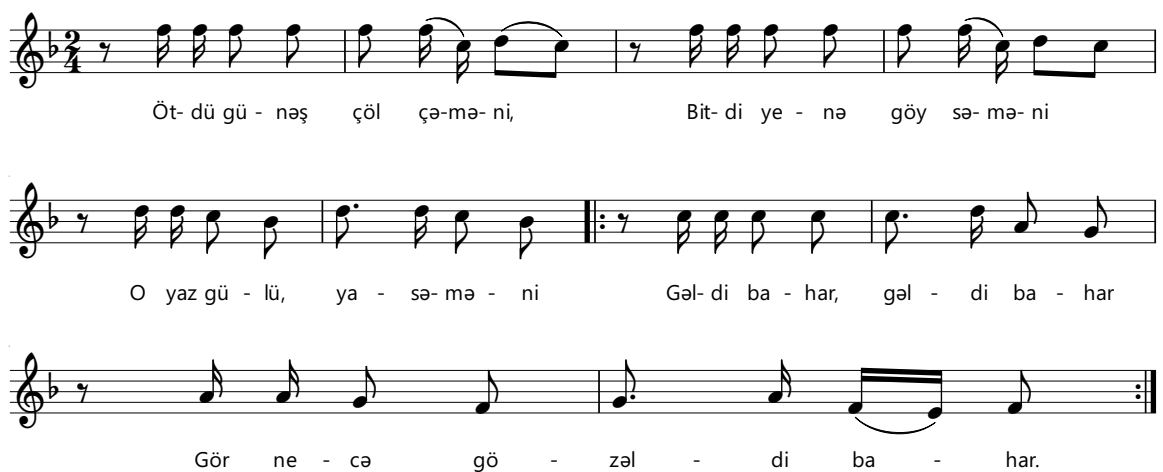

Gəldi bahar

"Qərib cinlər diyarında" kinofilmindən

Musiqisi Arif Məlikovun,
sözləri Hikmət Zıyanındır.

Canlı

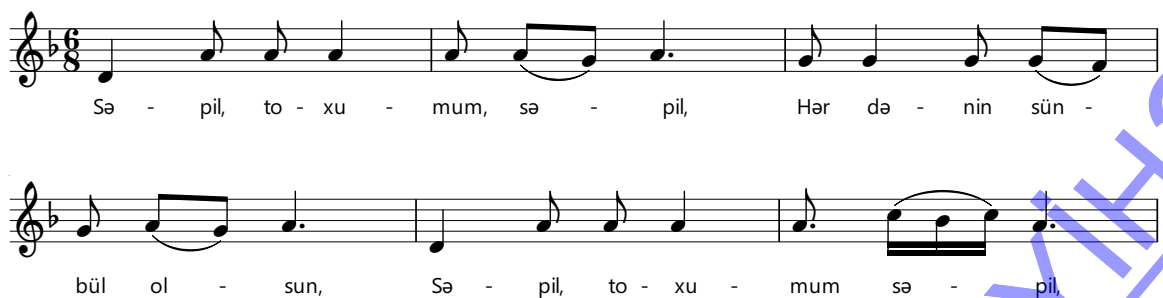

Səpil, toxumum, səpil!

"Qərib cinlər diyarında" kinofilmindən

Musiqisi Arif Məlikovun,
sözləri Hikmət Zıyanındır.

Tələsmədən

Hər də - nin sün - bül ol - sun. Ba - har - ılı, qış -
ılı bu il Bə - rə - kət - li il ol - sun.

Bip-bipin nəğməsi

Musiqisi Fikrət Əmirovun,
sözləri Teymur Elçinindir.

Canlı
f

Uç - du göy - lə - rə bi - zim pey - ki - miz, Söy - lə - di ye - rə:
yol ge - di - rik biz. Bip - bip, bip - bip, Göy - lər min rəng - dir.
Bur - da ul - duz - lar, Gör nə qə - şəng - dir!

Əsgər qardaşlar

Musiqisi Nailə Mirməmmədlinin,
sözləri Zəminə Xınalıdır.

Marş tempində

Mə - tin ad - dım - la - rın dö - yün - tü - sün - dən Lər - zə - yə dü - şüb - dür
Əs - gər qar - daş - la - rın u - ca bo - yun - dan qor - xu - ya dü - şüb - dür
Nəqərat
1. düş - mən or - du - su. -su. Ge - ri - yə yol yox - dur, yal - nız i - rə -
2. se - vin - di - rin siz qəl - bi - mi -

li! A - çı - lan sa - bah-lar göz-lə - yir si - zi Se - vib A-na - lar fəxr
zi, Ya - şa - yın var o - lun əs - gər qar-daş - -lar!

e - dir, ba - cı - lar se - vir, Si - zin qəd - ri - ni - zi bü - tün el bi - lir.

Se - vinc-dən xal - qım da göz ya - şın si - lir, Se - vi - nin, şad o - lun, əs - gər

qar - daş-lar! Ya - şa - yın, var o - lun, əs - gər qar - daş - lar!

May

Musiqisi Rəşid Şəfəqin,
sözləri Rüşət Əhməd zadənindir.

Mülayim

Aç - dı, daş - dı çay, Aç - dı gül, çi - çək, Gəl - di

gö - zəl may, Se - vin - di ü - rək. Gün-lər şən ke - çir,

Co - şur, ar - zu - lar. Gə - tir - din bi - zə sol - ma - yan ba - har!

Gə - tir - din bi - zə sol - ma - yan ba - har!

Cəngi

pyes

Üzeyir Hacıbəyli

Orta tezliklə ♩ = 80

Taxta əsgərlər marşı

"Uşaq albomu"ndan pyes

Musiqisi Pyotr İliç Çaykovskinindir.

Mülayim

Biçinçilər

Pyes

Musiqisi Fransua Kuperenindir.

Şən

Refren

II epizod

p

tr

tr

Refren

mf

12 variasiya

"Fransız xalq mahnısı mövzusunda 12 variasiya" əsərindən əsas mövzu və üç variasiya

Musiqisi Volfqanq Amadey Motsartındır.

Mülayim

Əsas mövzu

mf

I variasiya

VIII Variasiya Minor

IX Variasiya Major

Çoban bayatısı

Azərbaycan milli muğamı

Tələsmədən

Tənha çoban

pyes

Musiqisi Ceyms Lastındır.

Tələsmədən

Qəşəngi

Azərbaycan xalq rəqsi

Tez

Həsəni

Azərbaycan xalq rəqsi

Tez

Xəzəri

Azərbaycan xalq rəqsi

LAYIHƏ

İSTİNAD EDİLMİŞ MƏNBƏLƏR

Azərbaycan dilində

İradə Məmmədova. Uşaqların musiqi dünyası. Bakı, 2004
Kamal Həsənov. Azərbaycan qədim folklor rəqsləri. "İşıq" nəşriyyatı, Bakı, 1988
N.Bağirov. "Musiqinin elementar nəzəriyyəsi". Bakı, 1982.
N.Mirməmmədli. Solfecio. Bakı, 2017.
N.Mirzəyeva. "Xorşünaslıq". Bakı, 2007.
Ramiz Zöhrabov. Bəstəkarlarımızın portreti. "Gənclik" nəşriyyatı, Bakı, 1997
Y.Həbibov. "Dirijorluq və onun tədrisi metodikası". Bakı, 1999.
Y.Kərimov. "Təlim metodları". Bakı, 2007.
Z.İsmayılova. İzahlı xor lüğəti. Bakı, 2009.
Zülfüyə Veysova. Fəal/interaktiv təlim: müəllimlər üçün vəsait. UNICEF, 2007
Zümrüd Sədraqızı. Uşaq bağçalarında musiqi məşğələlərinin müntəxəbatı. Bakı, 2005
"Ümumtəhsil məktəblərinin I-IV sinifləri üçün fənn kurikulumları". Elmi redaktor İsgəndər İsgəndərov. "Təhsil" nəşriyyatı, Bakı, 2008

Rus dilində

Критская Е.Д., Сергеева Г.П., Шмагина Г.С. Методика работы с учениками. "Музыка" 1-4 класс. Издательство "Просвещение". Москва, 2002
Методика музыкального воспитания в детском саду (под редакцией Н.А.Ветлугиной). Издательство "Просвещение". Москва, 1982

İnternet resursları

Azərbaycan rəqslərinin səhnə təcəssümü <http://konservatoriya.az/?p=3569>
Deferensial təlim haqqında <http://www.tipii.edu.az/az/article/554-diferensial-ta-lim-haqqinda>
www.bloqspot.com. (Azərbaycan xalq rəqsləri).
www.unisef.org (tərkibinə təlim materiallarına müxtəlif səviyyələr üçün istinadlar daxildir).
www.omposersunion.az (Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı)
www.kurikulum.az.
www.educult.az.
<http://music.mctgov.az>
<http://uzeyir.musigi-dunya.az>
<https://portal.azertag.az/az/encyclopedia/post/11410>
<http://mk.musigi-dunya.az/songs.html>
<http://www.aduf.az/kollektiv.html>

LAYIHƏ